VĂN HÓA

CƠ QUAN CỦA BỘ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH

NĂM THỨ 69
THỨ TƯ
16.9.2026 (6.8 Bính Ngọ)
Số 111 (4402)
www.baovanhoa.vn
Email: baovanhoa@fpt.vn

Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm chủ trì Lễ đón chính thức Nhà vua Vương quốc Thái Lan và Hoàng hậu [3]

VỀ VIỆC TIẾN TỚI PHỤC DỰNG CHÍNH ĐIỆN KÍNH THIÊN:

Vẫn còn đó những câu hỏi chưa thể trả lời

(VH). Sau hơn 15 năm nghiên cứu, những kết quả khảo cổ học mới nhất đã giúp nhận diện rõ hơn quy mô, vị trí và những dấu tích quan trọng của chính điện Kính Thiên. Tuy nhiên, giữa sự đồng thuận về giá trị của phát hiện và những băn khoăn về cách thức phục dựng vẫn còn một khoảng cách cần tiếp tục được nghiên cứu. Nhiều chuyên gia cho rằng, đây là thời điểm có nhiều cơ sở khoa học để tiến tới phục dựng, nhưng cũng cần thận trọng để công trình của hôm nay không làm mất đi những dấu tích xác thực của lịch sử. [8]

Góc phối cảnh chính điện Kính Thiên thời Lê, nhìn từ hướng Tây - Nam

Tái cấu trúc để du lịch tạo ra giá trị mới [6]

Để văn hóa bồi đắp lý tưởng cho thanh niên [7]

Mười nữ dân quân Lam Hạ và lời dặn còn mãi [4]

VĂN HÓA & **SUY NGẪM**

"Thế trận niềm tin" trên không gian mạng

● **TRUNG NGHĨA**

Trong kỷ nguyên số, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng đặt ra yêu cầu chuyển từ tập trung phản bác các quan điểm sai trái, thù địch sang chủ động kiến tạo, lan tỏa thông tin chính thống, làm chủ công nghệ và xây dựng "sức đề kháng" xã hội trước thông tin sai lệch.

Chuyển đổi số đang mở rộng không gian phát triển, đồng thời làm thay đổi cách con người tiếp nhận và chia sẻ thông tin.

(Xem tiếp trang 2)

GIẢI PICKLEBALL BÁO *VĂN HÓA* NĂM 2026:

Lan tỏa tinh thần thể thao, đề cao văn hóa ứng xử và đoàn kết [14]

Khẩn trương bảo vệ quần thể lò nung tại Thành Châu Sa [9]

SÂN KHẤU CẢI LƯƠNG:

Hết thời hay chưa đúng gu? [11]

Bạo lực gia đình không chỉ bắt đầu từ cú đánh [13]

Kể chuyện văn hóa Việt trong kỷ nguyên số

Chương trình "Bản sắc", sân chơi trực tuyến kết hợp văn hóa, truyền thông số và trí tuệ nhân tạo (AI) nhằm lan tỏa các giá trị văn hóa Việt Nam bằng ngôn ngữ của thời đại số. Chương trình được triển khai trên cơ sở Kế hoạch số 4724/KH-BVHTTDL ngày 30.7.2026 của Bộ trưởng Bộ VHTTDL do Tổng Công ty Truyền thông Đa phương tiện (VTC) chủ trì, phối hợp với Văn phòng Bộ tổ chức.

Sáng qua 15.9, Bộ VHTTDL tổ chức họp báo phát động cuộc thi trực tuyến tìm hiểu về Nghị quyết số 80 - NQ/TW và Nghị quyết số 28/2026/QH16 trên các nền tảng số mang tên "Bản sắc". Cuộc thi hướng tới lan tỏa tinh thần Nghị quyết số 80-NQ/TW của Bộ Chính trị và Nghị quyết số 28/2026/QH16 của Quốc hội về phát triển văn hóa; đồng thời góp phần khơi dậy lòng yêu nước, niềm tự hào dân tộc và ý thức giữ gìn, phát huy các giá trị văn hóa Việt Nam, đặc biệt trong thế hệ trẻ.

Phát biểu tại họp báo, ông Dương Thế Lương, Phó Tổng Giám đốc VTC cho biết, tiếp nối tinh thần được tạo dựng từ năm 2025, "Bản sắc 2026" mong muốn tiếp tục đưa những nội dung ý nghĩa của các nghị quyết về phát triển văn hóa đến gần hơn với cộng đồng. Theo ông Lương, văn hóa không chỉ nằm trong bảo tàng, di tích, di sản hay những trang sách, mà cần được sống và hiện diện gần gũi, sinh động trên không gian mạng, nơi người dân, đặc biệt là giới trẻ, dành nhiều thời gian mỗi ngày. Đây cũng là điểm khác biệt của "Bản sắc", khi kết hợp nội dung văn hóa với các phương thức truyền thông số hiện đại. "Chúng tôi mong muốn tạo ra những sân chơi mới để mỗi người dân, đặc biệt là thế hệ trẻ Gen Z có thể chủ động tìm hiểu, chia sẻ và lan tỏa những câu chuyện về lịch sử, nghệ thuật, di sản và con người Việt Nam theo đúng ngôn ngữ và góc nhìn của chính mình", ông Lương chia sẻ.

Năm nay, chương trình gồm hai hoạt động chính. Cuộc thi sáng tác video ngắn "Kết nối Bản sắc" khuyến khích người tham gia sử dụng AI và các công nghệ số để kể những câu chuyện về văn hóa theo cách riêng. Công nghệ được kỳ vọng trở thành công cụ giúp những câu chuyện văn hóa lan tỏa rộng hơn, song vẫn phải bảo đảm tính chính xác, trung thực và tuân thủ thể lệ. Cuộc thi trắc nghiệm trực tuyến "Hiểu biết Bản sắc" là sân chơi tương tác giúp người tham gia tiếp cận, bổ sung kiến thức về chính sách, lịch sử, văn hóa, di sản, nghệ thuật, du lịch và con người Việt Nam. Ông Lương kỳ vọng, nếu được cộng đồng đón nhận, "Bản sắc" sẽ từng bước trở thành một kho dữ liệu số về văn hóa do chính cộng đồng cùng xây dựng, qua đó giúp mỗi người hiểu hơn về văn hóa dân tộc và góp phần lan tỏa những giá trị tốt đẹp của Việt Nam ra thế giới.

Không đơn thuần là một cuộc thi, "Bản sắc" được xây dựng như một không gian để người tham gia kể những câu chuyện về văn hóa Việt Nam từ trải nghiệm, góc nhìn và sự sáng tạo của mình. Các nội dung xoay quanh lịch sử, nghệ thuật, di sản, du lịch và con người Việt Nam được khuyến khích thể hiện bằng những hình thức phù hợp với môi trường số. Nền tảng www.bansac.vn được thiết kế để kết hợp nội dung văn hóa với trải nghiệm số, từ hệ thống bình chọn, xếp hạng đến phần thi trắc nghiệm trực tuyến. Qua đó, chương trình hướng tới một sân chơi văn hóa hiện đại, công bằng, khách quan, góp phần đưa những giá trị truyền thống đến gần hơn với công chúng trên không gian mạng.

"Bản sắc" dành cho công dân Việt Nam và người nước ngoài đang sinh sống, học tập, làm việc tại Việt Nam, không giới hạn độ tuổi, giới tính hay nghề nghiệp. Chương trình diễn ra trực tuyến từ ngày 15.9 đến 31.10.2026; giải thưởng chung cuộc dự kiến được công bố và trao trong tháng 11.2026. Tổng giá trị giải thưởng của chương trình lên tới 100 triệu đồng, chưa bao gồm quà tặng, hiện vật. Giải Nhất của mỗi sân chơi trị giá 10 triệu đồng. Riêng cuộc thi "Hiểu biết Bản sắc" có thêm các phần quà ngẫu nhiên hằng ngày và giải thưởng theo tuần.

Ông Nguyễn Hữu Ngọc, Phó Chánh Văn phòng Bộ VHTTDL nhấn mạnh, điểm mới của "Bản sắc 2026" là chương trình chấp nhận và khuyến khích thí sinh ứng dụng AI trong quá trình sáng tạo, qua đó tìm kiếm những phương thức mới để lan tỏa các giá trị văn hóa Việt Nam trên không gian số. Công nghệ được sử dụng như một công cụ hỗ trợ sáng tạo, nhưng nội dung dự thi vẫn chú trọng là di sản văn hóa Việt Nam, đồng thời bảo đảm tính chính xác, trung thực và tuân thủ các quy định của chương trình.

Đối với phần thi "Hiểu biết Bản sắc", ông Ngọc cho biết BTC chú trọng xây dựng bộ câu hỏi bảo đảm tính khách quan, trung thực và chính xác, giúp người tham gia có thêm kiến thức về văn hóa, lịch sử, di sản cũng như các chủ trương, chính sách về phát triển văn hóa. Qua đó, chương trình không chỉ tạo một sân chơi trực tuyến mà còn góp phần nâng cao nhận thức, sự hiểu biết và tình yêu đối với văn hóa dân tộc, qua đó thêm yêu đất nước, con người Việt Nam.

T.NGUYÊN

"Thế trận niềm tin"...

(Tiếp theo trang 1)

Thông tin không còn vận động chủ yếu theo các kênh truyền thống mà được tạo ra, phân phối và khuếch đại với tốc độ chưa từng có. Môi trường số cũng đặt ra những thách thức phức tạp đối với an ninh tư tưởng.

Khi đời sống dịch chuyển lên không gian số, mỗi luồng tin đều có thể tác động đến cách nghĩ, cách tin và cách ứng xử của con người. Mới đây, tại hội thảo "Đổi mới tuyên truyền, phổ biến lý luận chính trị trên không gian mạng", PGS.TS Mai Đức Ngọc, Phó Giám đốc Thường trực Học viện Báo chí và Tuyên truyền nhận định, không gian mạng đã xóa nhòa ranh giới địa lý, biến mặt trận tư tưởng từ những cuộc bút chiến truyền thống thành đối đầu trực diện trên nền tảng dữ liệu lớn và trí tuệ nhân tạo. Văn kiện Đại hội XIV của Đảng cũng chỉ rõ, tác chiến không gian mạng đã trở thành "môi trường thứ năm", tác động sâu sắc đến quốc phòng, an ninh thế giới, khu vực và mỗi quốc gia, dân tộc.

Đó là "trận địa không tiếng súng", nơi từng dòng tin, hình ảnh, video hay bình luận có thể tác động trực tiếp đến nhận thức và niềm tin. Trên mạng xã hội, thông tin sai trái có thể lan nhanh, được thuật toán khuếch đại theo tương tác. Các thế lực thù địch còn lợi dụng nền tảng xuyên biên giới, khả năng ẩn danh, tốc độ truyền tải và phạm vi tiếp cận rộng để phát tán nội dung xuyên tạc, chống phá, tác động đến chủ quyền tư tưởng.

Sự phát triển của công nghệ càng khiến ranh giới thật - giả trở nên mong manh. Trí tuệ nhân tạo có thể tạo hình ảnh, âm thanh, video giả; các tài khoản ảo có thể tự động chia sẻ, bình luận, tạo cảm giác về một "đám đông" đồng thuận. Những công cụ này có thể khuếch đại thông tin sai lệch, gây nhiễu loạn môi trường thông tin. Khi mắt thấy, tai nghe chưa chắc đã là sự thật, khả năng kiểm chứng và sự tỉnh táo của người dùng càng cần thiết.

Từ đây, bảo vệ nền tảng tư tưởng không thể chỉ dừng ở việc phát hiện và phản bác những nội dung sai trái sau khi chúng đã lan truyền. Cuộc cạnh tranh trên không gian mạng là cuộc đua về tốc độ, sức hấp dẫn, khả năng tiếp cận và tạo dựng niềm tin. Thông tin đúng nhưng đến chậm, trình bày khô cứng hoặc thiếu sức thuyết phục vẫn có thể bị lấn át bởi thông tin sai lệch được tổ chức lan truyền có chủ đích.

Vì thế, thông tin chính thống muốn giữ vai trò dẫn dắt cần chính xác, kịp thời, dễ tiếp cận và gần với cách tiếp nhận của công chúng. Một vấn đề phức tạp cần được giải thích bằng ngôn ngữ sáng rõ; thông tin quan trọng cần được cung cấp sớm, nhất quán, có địa chỉ kiểm chứng rõ ràng. GS.TS Hoàng Anh Tuấn, Hiệu trưởng Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội cho rằng, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trên không gian mạng cần gắn với đổi mới phương thức truyền thông, chủ động kiến tạo hệ sinh thái thông tin chính thống có sức hấp dẫn, khả năng lan tỏa và tạo dựng niềm tin với công chúng.

Một "thế trận niềm tin" bền vững vì thế cần được hình thành từ thông tin chính thống có sức lan tỏa, công nghệ được làm chủ và cộng đồng có đủ sức đề kháng trước thông tin sai lệch. Khi những yếu tố ấy gặp nhau, không gian mạng sẽ vừa là mặt trận bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, vừa là môi trường lan tỏa những giá trị tích cực, củng cố niềm tin của nhân dân và bồi đắp sức mạnh tinh thần cho đất nước. Trong một thế giới mà mỗi ngày con người đi qua vô số luồng thông tin, giữ được khả năng phân biệt đúng - sai, thật - giả và niềm tin vào những giá trị đúng đắn là một biểu hiện của bản lĩnh văn hóa trong đời sống số. ■

Đề nghị công nhận tượng Nữ thần Pô Nagar là bảo vật quốc gia

Trung tâm Bảo tồn di sản văn hóa tỉnh Khánh Hòa vừa có văn bản gửi Sở VHTTDL về việc tăng cường công tác bảo vệ, bảo quản, phát huy giá trị các bảo vật quốc gia; đồng thời đẩy mạnh lập hồ sơ khoa học hiện vật đề nghị công nhận bảo vật quốc gia mới. Trong đó, tượng Nữ thần Pô Nagar được xác định là hiện vật có giá trị nổi bật, toàn diện về lịch sử, văn hóa, nghệ thuật và tín ngưỡng. Hiện vật này gắn liền với lịch sử hình thành, phát triển của văn hóa Chăm trên địa bàn tỉnh Khánh Hòa.

Tượng Nữ thần Pô Nagar hiện được đặt tại tháp Đông Bắc (tháp chính) thuộc di tích quốc gia đặc biệt Tháp Bà Pô Nagar (phường Bắc Nha Trang). Toàn bộ tượng và bệ thờ cao 2,6m, được chế tác và điêu khắc với các chi tiết, đường nét đạt đến độ tinh xảo đỉnh cao. Hiện nay, Trung tâm Bảo tồn di sản văn hóa tỉnh đang tích cực nghiên cứu, khảo sát, thu thập và hệ thống hóa các tài liệu liên quan. Các chuyên gia tập trung đánh giá toàn diện về nguồn gốc, niên đại, chất liệu, đặc điểm nghệ thuật, giá trị lịch sử, văn hóa, tính độc đáo quý hiếm cũng như hiện trạng bảo quản hiện vật.

Đây sẽ là nền tảng vững chắc để xây dựng hồ sơ khoa học đúng quy định. Dự kiến vào năm 2027, Trung tâm sẽ hoàn thiện hồ sơ để trình cấp có thẩm quyền xem xét, đề nghị công nhận tượng Nữ thần Pô Nagar là bảo vật quốc gia.

XUÂN HƯỚNG

Bảo đảm mọi học sinh có đủ SGK phục vụ học tập

Bộ GD&ĐT vừa tổ chức họp trực tuyến với Sở GD&ĐT của 34 tỉnh, thành phố để tiếp tục rà soát tình hình cung ứng SGK phục vụ năm học 2026-2027. Theo số liệu được các địa phương tổng hợp, xác nhận đến 18h ngày 14.9, cả nước còn thiếu 3.916.370 cuốn SGK, tương đương khoảng 1,5% tổng nhu cầu.

Trên cơ sở nhu cầu thực tế, Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam được yêu cầu điều chuyển ngay SGK từ nơi còn sang nơi thiếu, đồng thời tiếp tục in và cung ứng bổ sung những đầu sách chưa đáp ứng đủ. Việc điều phối được thực hiện theo từng địa bàn, từng cơ sở giáo dục và số lượng sách còn thiếu đã được xác nhận. Các trường hợp học sinh chưa có sách hoặc thiếu nhiều đầu sách được ưu tiên giải quyết trước. Trong đó, Bộ GD&ĐT yêu cầu chú trọng các trường nội trú tại địa bàn biên giới, trường ở vùng sâu, vùng xa, vùng có điều kiện kinh tế - xã hội khó khăn và học sinh thuộc diện được hỗ trợ, cấp hoặc cho mượn SGK.

Các địa phương tiếp tục rà soát đến từng trường, lớp, cập nhật chính xác số lượng và từng đầu sách còn thiếu, không để tình trạng thống kê chưa sát thực tế làm chậm quá trình điều chuyển và cung ứng bổ sung. Đồng thời, công khai các điểm bán, đường dây nóng và kênh đặt hàng trực tuyến để học sinh, cha mẹ học sinh thuận tiện tiếp cận. Tổ công tác phản ứng nhanh và bộ phận thường trực 24/7 được duy trì đến hết ngày 30.9 nhằm tiếp nhận thông tin, xác minh và xử lý kịp thời những trường hợp phát sinh.

Trong thời gian chờ bản in, SGK điện tử được cung cấp miễn phí. Các cơ sở giáo dục đồng thời khai thác sách tại thư viện, sử dụng những cuốn sách cũ còn đáp ứng yêu cầu và tổ chức cho học sinh mượn, hạn chế ảnh hưởng đến việc học tập.

HOÀNG HƯƠNG

Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm chủ trì Lễ đón chính thức Nhà vua Vương quốc Thái Lan và Hoàng hậu

Sáng qua 15.9, tại Nhà Quốc hội, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm và phu nhân đã chủ trì Lễ đón chính thức Nhà vua Vương quốc Thái Lan Maha Vajiralongkorn Phra Vajiraklaochaoyuhua và Hoàng hậu Suthida Bajrasudhabimalalakshana, thăm cấp Nhà nước tới Việt Nam, từ ngày 14 đến ngày 16.9.

Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm và phu nhân cùng Nhà vua Thái Lan Maha Vajiralongkorn Phra Vajiraklaochaoyuhua và Hoàng hậu chụp ảnh chung
Ảnh: Chínhphu.vn

Cùng dự Lễ đón phía Việt Nam có các Ủy viên Bộ Chính trị: Nguyễn Duy Ngọc, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng ban Tổ chức Trung ương; Đại tướng Lương Tam Quang, Bộ trưởng Bộ Công an; Lê Hoài Trung, Bộ trưởng Bộ Ngoại giao; Ủy viên Trung ương Đảng, Chánh Văn phòng Trung ương Đảng Nguyễn Hải Ninh; Ủy viên Trung ương Đảng, Chủ nhiệm Văn phòng Chủ tịch nước Lê Khánh Hải; Đại tướng Nguyễn Tân Cương, Ủy viên Trung ương Đảng, Tổng tham mưu trưởng Quân đội nhân dân Việt Nam; Tô Ân Xô, Trợ lý Tổng Bí thư, Chủ tịch nước, Phụ trách Văn phòng Tổng Bí thư; Phạm Việt Hùng, Đại sứ đặc mệnh toàn quyền Việt Nam tại Vương quốc Thái Lan. Các đại sứ, đại biện các nước ASEAN tại Việt Nam tham dự Lễ đón.

Khi đoàn xe chở Nhà vua Vương quốc Thái Lan và Hoàng hậu tiến vào Nhà Quốc hội, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm và phu nhân có mặt tại thảm đỏ nồng nhiệt chào đón Nhà vua Thái Lan và Hoàng hậu. Các cháu thiếu nhi Thủ đô tiến tới trao tặng Nhà vua Thái Lan và Hoàng hậu bó hoa tươi thắm. Trong tiếng quân nhạc chào mừng, Nhà vua Vương quốc Thái Lan và Hoàng hậu cùng Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm và phu nhân tiến về bục danh dự.

Hai nhà lãnh đạo cùng bước lên bục danh dự. Quân nhạc lần lượt cử quốc thiều Thái Lan và quốc thiều Việt Nam, đồng thời 21 loạt đại bác được bắn từ Hoàng thành Thăng Long chào đón Nhà vua Vương quốc Thái Lan và Hoàng hậu thăm cấp Nhà nước Việt Nam. Sau quốc thiều, Đội trưởng Đội danh dự Quân đội nhân dân Việt Nam tiến đến báo cáo và mời duyệt đội danh dự. Tiếp đó, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm cùng Nhà vua Vương quốc Thái Lan lần lượt giới thiệu thành phần Đoàn cấp cao hai nước tham dự Lễ đón. Ngay sau lễ đón, hai nhà lãnh đạo dẫn đầu đoàn đại biểu cấp cao hai nước tiến hành hội đàm.

Việt Nam và Thái Lan là hai quốc gia ở Đông Nam Á, có mối quan hệ hữu nghị lâu đời. Kể từ khi hai nước chính thức thiết lập quan hệ ngoại giao năm 1976, đến nay quan hệ hợp tác giữa hai nước ngày càng phát triển nhanh cả về chiều rộng và chiều sâu. Hai nước duy trì mối quan hệ tốt đẹp và sự tin cậy chính trị cao giữa lãnh đạo và nhân dân hai nước. Đây chính là nền tảng vững chắc, quan trọng góp phần thúc đẩy quan hệ giữa hai bên ngày càng sâu sắc, tin cậy ở tất cả các cấp, trên tất cả các kênh Nhà nước, Chính phủ, Quốc hội, doanh nghiệp, địa phương và giao lưu nhân dân.

Thái Lan hiện là đối tác thương mại lớn nhất của Việt Nam trong ASEAN và hiện có 813 dự án đầu tư tại Việt Nam còn hiệu lực, đứng thứ 8/153 quốc gia có đầu tư tại Việt Nam và đứng thứ 2 trong số các nước ASEAN có đầu tư vào Việt Nam. Các nhà đầu tư Thái Lan chủ yếu đầu tư trong lĩnh vực công nghiệp chế biến chế tạo; sản xuất, phân phối điện, khí, nước, điều hòa; kinh doanh bất động sản, bán buôn và bán lẻ. Việt Nam có 23 dự án đầu tư còn hiệu lực tại Thái Lan, các dự án chủ yếu trong lĩnh vực thương mại, dịch vụ; công nghệ chế biến, chế tạo; kinh doanh bất động sản.

Bên cạnh kinh tế, hợp tác quốc phòng, an ninh giữa hai nước ngày càng thực chất và đi vào chiều sâu. Du lịch và giao lưu nhân dân cũng là một điểm sáng trong quan hệ hai nước. Chuyến thăm cấp Nhà nước của Nhà vua Vương quốc Thái Lan và Hoàng hậu tới Việt Nam có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, là dấu mốc lịch sử mới trong quan hệ hữu nghị hợp tác tốt đẹp giữa Việt Nam - Thái Lan trong 50 năm qua.

● Cũng trong sáng qua, Thủ tướng Chính phủ Lê Minh Hưng hội kiến Nhà vua Vương quốc Thái Lan Maha Vajiralongkorn Phra Vajiraklaochaoyuhua và Hoàng hậu thăm cấp Nhà nước tới Việt Nam; trưa cùng ngày, tại Nhà Quốc hội, Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn hội kiến Nhà vua Vương quốc Thái Lan Maha Vajiralongkorn Phra Vajiraklaochaoyuhua và Hoàng hậu thăm cấp Nhà nước tới Việt Nam. **P.V (tổng hợp)**

Quảng Ngãi hoàn thành lấy mẫu ADN liệt sĩ sớm 15 ngày

Quảng Ngãi đã hoàn thành công tác khai quật, lấy mẫu sinh phẩm phục vụ giám định ADN đối với các phần mộ liệt sĩ chưa xác định được danh tính, sớm hơn kế hoạch 15 ngày. Kết quả này tạo cơ sở quan trọng để đối sánh, xác minh danh tính liệt sĩ, đáp ứng mong mỏi tìm kiếm người thân của nhiều gia đình.

Công tác khai quật, lấy mẫu sinh phẩm được tỉnh Quảng Ngãi triển khai thí điểm từ tháng 5.2026 tại Nghĩa trang Liệt sĩ Nghĩa Trung, xã Tư Nghĩa. Sau đó, hoạt động được triển khai đồng loạt tại các nghĩa trang liệt sĩ trên địa bàn tỉnh. Để đẩy nhanh tiến độ, Ban Chỉ đạo tỉnh thành lập 12 đội khai quật, lấy mẫu hài cốt liệt sĩ, mỗi đội từ 10-15 thành viên. Các địa phương đồng thời thành lập các tổ, đội hỗ trợ, bảo đảm an ninh, hậu cần và các điều kiện cần thiết phục vụ quá trình khai quật, lấy mẫu.

Đến nay, Quảng Ngãi đã hoàn thành khai quật 13.656 phần mộ tại 113 nghĩa trang liệt sĩ, thu nhận hơn 9.069 mẫu sinh phẩm bảo đảm điều kiện phục vụ giám định ADN. Bộ CHQS tỉnh đã bàn giao 6.883 mẫu cho Viện Pháp y Quân đội và dự kiến tiếp tục bàn giao thêm 2.186 mẫu trong tuần tới. Theo đại tá Trịnh Công Sơn, Phó Chính ủy Bộ CHQS tỉnh, để bảo đảm tiến độ, các lực lượng tham gia đã làm việc liên tục, kể cả ngày nghỉ, ngày lễ; đồng thời khắc phục những khó khăn do thời tiết để hoàn thành việc lấy mẫu sớm hơn kế hoạch 15 ngày.

Việc hoàn thành lấy mẫu sinh phẩm là bước quan trọng trong quá trình xác định danh tính liệt sĩ. Các mẫu sau khi được bàn giao sẽ được Viện Pháp y Quân đội thực hiện các bước giám định, đối sánh ADN, góp phần làm rõ thông tin về những liệt sĩ chưa xác định được danh tính. Thời gian tới, Bộ CHQS tỉnh Quảng Ngãi tiếp tục bàn giao số mẫu sinh phẩm còn lại cho Viện Pháp y Quân đội;
đồng thời tổ chức tập huấn, bồi dưỡng nghiệp vụ và bổ sung lực lượng cho các đội tìm kiếm, quy tập hài cốt liệt sĩ của tỉnh.

Cùng với việc hoàn thiện công tác giám định ADN đối với các phần mộ trong nghĩa trang, tỉnh dự kiến tham mưu thành lập 4 đội phối hợp với các địa phương đẩy mạnh tìm kiếm, quy tập hài cốt liệt sĩ còn nằm ngoài các nghĩa trang liệt sĩ trên địa bàn.

NHƯ ĐỒNG

Mười nữ dân quân Lam Hạ và lời dặn còn mãi

Bài, ảnh: ANH TÚ

Chỉ còn ít ngày nữa là tròn 60 năm ngày hy sinh anh dũng của 10 nữ dân quân phòng không Lam Hạ, 10 bông hồng bất tử đã ngã xuống trong cuộc kháng chiến chống Mỹ. Bà Bạch Thị Thân (95 tuổi), chị của hai nữ liệt sĩ vẫn luôn nhớ như in lời dặn của em gái trước lúc hy sinh: "Cứ cưa chân em đi, để thuốc cho người khác".

Tượng đài 10 nữ anh hùng liệt sĩ dân quân phòng không Lam Hạ

Trở về vùng đất Lam Hạ anh hùng (nay là phường Hà Nam, Ninh Bình) trong những ngày trung tuần tháng 9, chúng tôi đến với di tích quốc gia Trận địa pháo phòng không Lam Hạ.

"Cứ cưa chân em đi, để thuốc cho người khác"

Theo sự chỉ dẫn của người phụ trách trông coi di tích, chúng tôi may mắn tìm đến được nhà bà Bạch Thị Thân ở phố Đình Tràng, chị của hai nữ liệt sĩ Nguyễn Thị Thu, Nguyễn Thị Thi. Đây là gia đình có hai trong 10 nữ dân quân phòng không Lam Hạ đã anh dũng hy sinh trên trận địa trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước.

Bà Bạch Thị Thân (95 tuổi) ở cái tuổi xưa nay hiếm, thế nhưng thần thái, ánh mắt của bà còn nhanh nhẹn, giọng nói hãy còn lanh lảnh và đặc biệt trí nhớ của bà vẫn vẹn nguyên khi nhắc đến hai người em gái anh dũng của mình. "Sáng 1.10.1966, máy bay Mỹ quần thảo trên bầu trời và dội hàng chục tấn bom xuống khu vực quanh Phủ Lý và trận địa đã khiến cô Nguyễn Thị Thu (18 tuổi) hy sinh ngay trên mâm pháo, còn cô Nguyễn Thị Thi (16 tuổi) bị dập nát một bên chân, sau đó được các chiến sĩ, đồng đội cáng về bệnh xá cấp cứu. Trước lúc cáng đi, cô còn dặn các anh ở lại trực trận địa, tiếp tục bắn máy bay Mỹ để trả thù cho chúng em".

Ra đến viện, để cứu cô từ bàn tay tử thần, các bác sĩ quyết định tiến hành phẫu thuật cưa chân. Tuy nhiên, cô Thi cương quyết dặn bác sĩ: "Cứ cưa chân em đi, để thuốc cho người khác" rồi từ từ thiếp đi. Câu nói đầy cương quyết ấy khiến chúng tôi và bà Thân như lặng người đi. Trong lúc bị thương rất nặng do bom Mỹ, cơ thể không còn lành lặn nhưng cô gái 16 tuổi ấy lại cương quyết không dùng thuốc gây mê để phẫu thuật cưa chân mà nhường lại cho những đồng chí, đồng đội đang bị thương khác. Cô được mang ra bệnh xá lúc 9h sáng, mặc dù được các bác sĩ tập trung cứu chữa nhưng do vết thương quá nặng, cô đã trút hơi thở cuối cùng vào khoảng 5h chiều cùng ngày và trở về với đất mẹ tại Quang Ấm.

Lần tay với lá trầu, miếng cau bỏ vào miệng, ánh mắt bà Thân lại hướng về di ảnh của hai nữ liệt sĩ như một thói quen thân thuộc: "Các em ngày xưa ngoan lắm, mặc dù thời điểm chiến tranh còn đói khổ nhưng hai em luôn hăng hái cấy cày tăng gia sản xuất, thậm chí 9 - 10 giờ đêm còn tranh thủ đẩy rạ trên đồng để lấy rạ về lợp nhà, lúc lại sẵn sàng kề vai sát cánh cùng đồng đội trực chiến đấu". Cô Nguyễn Thị Thu lúc ấy cũng đã có gia đình trong làng bỏ trầu, hẹn ước, thế nhưng chưa kịp cưới thì cô đã anh dũng hy sinh. Về phía gia đình nhà trai, mẹ chàng trai ấy chưa bao giờ quên thắp nén hương cho cô mỗi khi đến ngày giỗ, Tết.

Tất cả cho ngày thống nhất đất nước

Bà Nguyễn Thị Tình (88 tuổi) ở phường Hà Nam (Ninh Bình), người trung đội trưởng đội nữ dân quân phòng không Lam Hạ năm xưa khi nhắc đến những người chị em từng kề vai sát cánh vừa sản xuất, vừa chiến đấu với mình không giấu nổi nước mắt.

"Đội nữ dân quân phòng không Lam Hạ ngày ấy có 24 người, toàn chị em tuổi đời còn rất trẻ chỉ từ 16 - 22 tuổi, cuộc sống thiếu thốn nhưng ai cũng bản lĩnh, gan dạ, kiên cường, sẵn sàng chiến đấu đến cùng để bảo vệ Tổ quốc. Chúng tôi vừa sản xuất, vừa được bộ đội phòng không trực tiếp huấn luyện chiến đấu. Trong đó, các chị em tập luyện thuần thục các vị trí tác chiến trên mâm pháo 57 ly, 37 ly và súng 14,5 ly để luôn sẵn sàng chiến đấu, thậm chí thay thế vị trí cho nhau khi có người bị thương hoặc hy sinh. Những ngày máy bay Mỹ không quần thảo ném bom đánh phá, chị em tôi tập trung làm đồng, tham gia sửa chữa cầu đường bị hư hỏng, thậm chí làm xuyên đêm để tránh máy bay Mỹ phát hiện", bà Tình nhớ lại và cho biết: "Những ngày trực chiến đấu trên trận địa pháo phòng không, chị em chúng tôi tâm sự nhiều chuyện lắm, chuyện ước mơ khi đất nước thống nhất, chuyện lập gia đình, rồi đàn hát cho nhau nghe. Tôi nhớ cô Đinh Thị Tâm đánh đàn hay lắm, cô còn biết thổi sáo và giọng hát thì ai nghe cũng mê. Chúng tôi thường dặn nhau: "Nếu ai đó hy sinh thì những người còn sống phải chiến đấu gấp hai, gấp ba để trả thù cho đồng đội và bảo vệ Tổ quốc".

Bà Bạch Thị Thân (95 tuổi) bên di ảnh liệt sĩ Nguyễn Thị Thi

Nhớ lại sáng ngày 1.10.1966, nước mắt bà Tình lại lăn dài trên gò má. Bà kể: "Khi tiếng còi báo động máy bay Mỹ đang bay vào từ phía biển, hai chị em Thu, Thi đang ở nhà nướng ngô thì lao ra bến đò chạy ngay đến trận địa. Các chị em khác cũng nhanh chóng tập trung để vào đội hình sẵn sàng chiến đấu. Chị em tôi sát cánh kề vai chiến đấu bảo vệ trận địa, thế nhưng bom Mỹ thả dày đặc trên bầu trời rơi trúng vào trận địa khiến sáu chị em hy sinh cùng một ngày là: Nguyễn Thị Thu, Nguyễn Thị Thi, Đinh Thị Tâm, Phạm Thị Tuyết, Phạm Thị Lan, Vũ Thị Phương. Trước sự mất mát lớn lao đó, chúng tôi không một ai sợ hãi, tất cả đều nguyện thề bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ trận địa đến hơi thở cuối cùng. Đến ngày 9.10.1966, bom Mỹ lại khiến ba nữ dân quân pháo phòng không Lam Hạ hy sinh: Nguyễn Thị Thuận, Trần Thị Thẹp, Nguyễn Thị Oánh. Đến ngày 7.7.1967, thì cô Đặng Thị Chung hy sinh".

"Sau này đất nước thống nhất, chúng tôi lấy ngày 1.10 hằng năm làm ngày giỗ chung cho 10 chị em Lam Hạ và cũng là ngày để chúng tôi gặp gỡ, ôn lại những kỷ niệm vẻ vang của đội nữ dân quân Lam Hạ anh hùng", bà Tình tâm sự. Chỉ còn ít ngày nữa là tròn 60 năm ngày hy sinh anh dũng của 10 nữ dân quân phòng không Lam Hạ, 10 bông hồng bất tử đã ngã xuống trong cuộc kháng chiến chống Mỹ. Tuổi xuân của các cô đã viết nên bản anh hùng ca bất diệt về tình đồng chí, đồng đội, tinh thần yêu nước.■

Tiêu chí nhà ở được công nhận có giá trị nghệ thuật, kiến trúc, văn hóa, lịch sử

UBND tỉnh Lâm Đồng vừa ban hành quy định tiêu chí nhà ở có giá trị nghệ thuật, kiến trúc, văn hóa, lịch sử, bao gồm nhà biệt thự và nhà ở cổ trên địa bàn tỉnh. Quy định nhằm tạo cơ sở rà soát, đánh giá, phân loại và quản lý, bảo tồn các công trình nhà ở có giá trị. Theo quy định, việc xác định nhà ở có giá trị nghệ thuật, kiến trúc, văn hóa, lịch sử được thực hiện trên cơ sở hai nhóm tiêu chí gồm: Giá trị nghệ thuật, kiến trúc, cảnh quan và giá trị lịch sử, văn hóa. Mỗi nhóm có thang điểm tối đa 100 điểm, trong đó mức điểm tối thiểu đạt yêu cầu là 50 điểm.

Trong đó, nhóm tiêu chí về giá trị nghệ thuật, kiến trúc, cảnh quan tập trung vào các yếu tố như tính tiêu biểu của loại hình, phong cách kiến trúc; giá trị nghệ thuật, kiến trúc của công trình và không gian trong khuôn viên; sự gắn kết, đóng góp đối với cảnh quan đô thị, danh lam thắng cảnh, cảnh quan thiên nhiên; cùng giá trị về kỹ thuật, công nghệ xây dựng và vật liệu. Đối với nhóm tiêu chí về giá trị lịch sử, văn hóa, các nội dung được xem xét gồm tính tiêu biểu đối với một giai đoạn lịch sử; sự gắn với những đặc điểm, tính chất tiêu biểu về văn hóa của địa phương; niên đại xây dựng và tuổi thọ công trình. Những công trình có niên đại từ 100 năm trở lên được chấm điểm cao hơn so với công trình có niên đại từ 50 đến dưới 100 năm.

Trên cơ sở kết quả đánh giá, nhà ở có giá trị được phân thành ba loại. Loại một phải đạt từ 80 điểm trở lên ở nhóm tiêu chí giá trị nghệ thuật, kiến trúc, cảnh quan và đáp ứng tiêu chí về giá trị lịch sử, văn hóa. Loại hai phải đạt mức điểm tối thiểu đến dưới 80 điểm ở nhóm tiêu chí nghệ thuật, kiến trúc, cảnh quan và đáp ứng tiêu chí về giá trị lịch sử, văn hóa. Loại ba đáp ứng một trong hai nhóm tiêu chí nêu trên.

T.KHIÊM

ỨNG XỬ THẾ NÀO VỚI KHÔNG GIAN, CẢNH QUAN HỒ GƯƠM?

Bài 2: ĐIỀU CẦN THIẾT LÀ PHẢI RÚT RA BÀI HỌC TỪ NHỮNG NGHIÊN CỨU TRƯỚC

● **HÀ AN**

Việc Hà Nội nghiên cứu điều chỉnh quy hoạch khu vực Hồ Gươm và phụ cận đang đặt ra yêu cầu không chỉ về tổ chức lại không gian đô thị, mà còn về cách ứng xử với một khu vực chứa đựng nhiều lớp giá trị lịch sử, văn hóa và cảnh quan.

Theo nhiều chuyên gia, trước khi bổ sung những công trình hay biểu tượng mới cần nhận diện đầy đủ các giá trị đang hiện hữu, từ di tích, cảnh quan, cây xanh đến những ký ức được cộng đồng bồi đắp qua nhiều thế hệ.

Gìn giữ những giá trị đã định hình

PGS.TS.KTS Đào Ngọc Nghiêm, Phó Chủ tịch Hội Quy hoạch phát triển đô thị Việt Nam, nguyên Kiến trúc sư trưởng TP Hà Nội cho biết, không gian văn hóa Hồ Gươm luôn nhận được sự quan tâm đặc biệt của người dân Thủ đô và nhân dân cả nước. Theo ông, việc cải tạo cảnh quan khu vực Hồ Gươm có thể mở ra nhiều không gian mới trong tương lai, nhưng càng cần được nghiên cứu và cân nhắc kỹ lưỡng.

"Thủ đô Hà Nội đã có chín lần chỉnh trang đô thị, từ quy hoạch năm 1961 được Chủ tịch Hồ Chí Minh trực tiếp chỉ đạo đến lần quy hoạch kiến trúc này đều có ý nghĩa. Hà Nội có chín khu vực đặc thù, trong đó Hồ Gươm và các khu vực phụ cận được lãnh đạo Đảng, Nhà nước các thời kỳ có nhiều chỉ đạo, chuyên gia nước ngoài quan tâm", ông nói. Theo KTS Đào Ngọc Nghiêm, từ năm 1995, khu vực Hồ Gươm đã có quy hoạch chi tiết. Vì vậy, việc điều chỉnh lần này là cần thiết, nhưng phải hết sức cân nhắc và lấy ý kiến rộng rãi của nhân dân cả nước. Điểm đầu tiên cần làm, theo ông, là nhận diện giá trị di sản, di tích lịch sử của khu vực Hồ Gươm.

KTS Đào Ngọc Nghiêm cho biết đã có nhiều dự án được nghiệm thu, nhiều đề xuất chỉnh trang cụ thể nhưng không được người dân tán thành hoặc chưa thể triển khai do thiếu nguồn lực. "Cần phải có nhận diện, đủ tư liệu, thu thập thông tin, có kiến thức và bài học từ nước ngoài rồi sau đó mới đề xuất. Có như thế thì chúng ta mới đặt ra được khu vực này xứng tầm là trung tâm của Thủ đô", ông nhấn mạnh. Cùng quan điểm cần thận trọng, TS Lê Thị Minh Lý, Ủy viên Hội đồng Di sản văn hóa Quốc gia cho rằng, không nên đưa thêm công trình mới vào Hồ Gươm. Không gian này đã được định hình qua hàng trăm năm; những thay đổi không đáng kể theo thời gian cũng đã trở thành một phần ký ức đô thị. "Không gian đấy đã định hình rồi, đã tồn tại hàng trăm năm qua. Những thay đổi có nhưng không đáng kể, và kể cả những thay đổi ấy cũng đã trở thành ký ức", bà Lý nói.

TS Lê Thị Minh Lý đặc biệt lưu ý mối quan hệ giữa công trình, cảnh quan và tầm nhìn. Một công trình mới dù được thiết kế tốt đến đâu vẫn có thể gây xáo trộn nếu đặt trong không gian đã có cấu trúc chặt chẽ. Sự xuất hiện của công trình mới có thể ảnh hưởng đến tầm nhìn đối với đền Ngọc Sơn, tháp Hòa Phong và tháp Rùa, những biểu tượng làm nên nhận diện Hồ Gươm. Giá trị của Hồ Gươm không nằm riêng trong từng di tích. Nơi đây còn chứa đựng hệ thống giá trị phi vật thể phong phú, gắn với thói quen, tập quán, ký ức và tình cảm của nhiều thế hệ người Hà Nội cũng như những người yêu Hà Nội. Hồ Gươm là một điểm hẹn. Những người từng sống ở Hà Nội, dù đi xa đến đâu, khi trở về vẫn muốn tìm đến nơi này để gặp gỡ, nhắc lại những câu chuyện quá khứ và kết nối với thành phố. Đó là một thói quen đã trở thành tập quán.

KTS Đào Ngọc Nghiêm cũng nhấn mạnh rằng khi nghiên cứu quy hoạch, không thể chỉ quan tâm đến việc xây dựng công trình mới mà phải chú ý tới những di tích lâu đời. Không gian mặt nước và cây xanh cũng cần được xem xét thận trọng, bởi có những cây xanh đã trở thành một phần của di sản, mang trong mình những trầm tích văn hóa lâu đời. Vì vậy, việc xác định giá trị không thể chỉ dựa vào những địa điểm đã được xếp hạng. "Một việc rất quan trọng là phải định nghĩa thật cụ thể, hoặc đưa ra những tiêu chí rõ ràng để xác định công trình, không gian nào quanh Hồ Gươm có giá trị. Khi đã xác định được giá trị thì quá trình quy hoạch sẽ có cơ sở để bảo vệ", KTS Đào Ngọc Nghiêm nói.

Cùng với đó, TS Lê Thị Minh Lý cho rằng cần tổ chức lại không gian các di sản hiện hữu quanh hồ để vừa bảo vệ di tích, vừa đáp ứng tốt hơn nhu cầu đón khách. Đền Ngọc Sơn, cầu Thê Húc, đền Bà Kiệu... cần được phát huy bằng cách kể câu chuyện về di sản, bởi mỗi địa điểm đều chứa đựng những lớp ký ức của các thế hệ. "Cần làm sao để các thế hệ có thể kể câu chuyện về di sản của mình, trong đó không chỉ có câu chuyện quá khứ mà còn có câu chuyện của đời sống hôm nay", TS Lê Thị Minh Lý chia sẻ.

Hài hòa giữa bảo tồn và phát triển

Bảo tồn vì thế, không đồng nghĩa với việc "đóng băng" Hồ Gươm. Đây là yêu cầu cốt lõi của quy hoạch. Vấn đề là xác định giới hạn của những thay đổi và cách thức để cái mới không làm nghèo đi giá trị của cái cũ. TS Lê Thị Minh Lý cho rằng thay vì đưa thêm công trình kiến trúc vào Hồ Gươm, cần ưu tiên cây xanh, tổ chức lại hàng quán theo hướng chuyên nghiệp và tạo những không gian công cộng linh hoạt. Những không gian này có thể dành cho các hoạt động văn hóa, nghệ thuật như âm nhạc, trải nghiệm dành cho trẻ em, nhưng cần có khả năng thay đổi theo nhu cầu. Khi hoạt động kết thúc, không gian lại được trả về cho cảnh quan chung.

"Không gian công cộng cần được quy hoạch với đầy đủ tiện ích cho người dân, tạo điều kiện để cộng đồng tự sáng tạo ra những hoạt động văn hóa. Không nhất thiết phải đóng băng thành các công trình mà nên tạo những không gian linh hoạt", bà Lý nhấn mạnh. Ở góc độ quy hoạch, KTS Đào Ngọc Nghiêm cho rằng mở rộng đô thị là cần thiết, nhưng mở rộng đến mức nào phải được cân nhắc, nhất là khi hệ thống không gian công cộng ngày càng có vai trò quan trọng. Việc khai thác diện tích mặt nước, cây xanh cũng phải đặc biệt chú ý. Hà Nội có thể tham khảo kinh nghiệm quốc tế, nhưng phải có chọn lọc. Những bài học về khai thác cảnh quan từ Ý, Pháp, Seoul… đều có thể cung cấp thêm góc nhìn cho quá trình tổ chức không gian. Tuy nhiên, kinh nghiệm bên ngoài chỉ có ý nghĩa khi được đặt trong điều kiện cụ thể của Hà Nội. Đồng thời, Hà Nội cần tập hợp lực lượng tri thức, các kiến trúc sư giỏi và các nhà nghiên cứu văn hóa để có được một cách tiếp cận thống nhất.

KTS Đào Ngọc Nghiêm cũng lưu ý khu vực Hồ Gươm đã có rất nhiều nghiên cứu trước đây. Việc cải tạo, chỉnh trang mặt đứng trụ sở UBND TP Hà Nội, trụ sở Bưu điện Hà Nội từng được đề xuất, thậm chí tổ chức thi, nhưng chưa thực hiện. Điều cần thiết hiện nay là rút ra bài học từ những nghiên cứu ấy, xác định rõ giá trị nằm ở kiến trúc, không gian cảnh quan, kỹ thuật xây dựng hay những yếu tố khác. Đối với việc đưa vào khu vực này những biểu tượng mới, KTS Đào Ngọc Nghiêm cho rằng cần cân nhắc kỹ. Đây không chỉ là câu chuyện của riêng Hà Nội mà được người dân cả nước và quốc tế quan tâm. Nếu tạo dựng một biểu tượng mới, trước hết phải bảo đảm sự đồng bộ với những giá trị hiện hữu, trên nền tảng văn hiến, văn minh và sau đó mới là sáng tạo có chọn lọc. "Biểu tượng phải bảo đảm đồng bộ các yếu tố: Văn hiến, nhận diện được giá trị truyền thống; văn minh, tiếp thu bài học từ các nước; sau đó mới sáng tạo một cách có chọn lọc", ông nói.

Quy hoạch Hồ Gươm không chỉ là làm mới một không gian đô thị, mà là tìm cách để một không gian có lịch sử lâu dài tiếp tục sống trong thành phố hiện đại. Bảo tồn các di tích quanh hồ, giữ những tầm nhìn quan trọng, nhận diện giá trị của cây xanh, mặt nước, tuyến phố và cả vùng đất cổ là cơ sở để xác định những gì có thể thay đổi. Phát triển chỉ thực sự có ý nghĩa khi không làm mất đi khả năng nhận diện của Hồ Gươm. Cái mới, nếu cần thiết, phải được đặt trong mối quan hệ với cái đã có, thay vì đứng độc lập hoặc cạnh tranh với những biểu tượng vốn đã được cộng đồng thừa nhận. Mục tiêu cuối cùng không phải tạo ra càng nhiều công trình mới càng tốt, mà là tạo được sự hài hòa, kết nối giữa cũ và mới, để khi đến Hồ Gươm, người ta vẫn có thể cảm nhận dòng chảy của thời gian từ quá khứ đến hiện tại và hướng tới tương lai. Đó cũng là cách để Hồ Gươm tiếp tục giữ vị trí đặc biệt trong tâm thức người dân, xứng đáng là "trái tim", là "viên ngọc quý" của Thủ đô và của cả nước. ■

(Còn tiếp)

Quy hoạch Hồ Gươm cần lưu giữ các giá trị di sản và không gian công cộng **Ảnh: THANH TÙNG**

Vietnam
Vẻ đẹp bất tận

NGHỊ QUYẾT SỐ 26 - TẦM NHÌN MỚI CHO DU LỊCH VIỆT NAM

Kỳ cuối:

TÁI CẤU TRÚC ĐỂ DU LỊCH TẠO RA GIÁ TRỊ MỚI

● **THUÝ HÀ (thực hiện)**

Nghị quyết số 26 đã mở ra một tầm nhìn mới cho du lịch Việt Nam, với yêu cầu chuyển mạnh từ tăng trưởng theo quy mô sang phát triển dựa trên chất lượng, giá trị gia tăng, năng lực cạnh tranh và tính bền vững. Nhưng để tầm nhìn đó trở thành hiện thực, những điểm nghẽn về thể chế, nguồn lực, liên kết và tổ chức thực hiện cần được tháo gỡ bằng những bước đi đủ mạnh.

Việt Nam cần tạo đột phá về sản phẩm và thị trường — Ảnh: VISIT HOI AN

Trao đổi với *Văn Hóa*, TS Nguyễn Anh Tuấn, Viện trưởng Viện Kinh tế Du lịch cho rằng, thành công của Nghị quyết không chỉ được đo bằng lượng khách hay doanh thu, mà phải được nhận diện qua những chuyển động thực chất của doanh nghiệp, điểm đến và cộng đồng.

● **Phóng viên:** *Nghị quyết số 26-NQ/TW được ban hành sau gần 10 năm thực hiện Nghị quyết số 08-NQ/TW. Theo ông, điểm khác biệt có ý nghĩa chiến lược nhất của Nghị quyết số 26 là gì? Có thể hiểu đây là một bước chuyển mới trong tư duy phát triển du lịch Việt Nam hay không và bước chuyển đó sẽ đặt ngành Du lịch trước những yêu cầu nào trong kỷ nguyên mới?*

- TS. Nguyễn Anh Tuấn: Theo tôi, điểm khác biệt có ý nghĩa chiến lược nhất của Nghị quyết số 26 là đặt du lịch Việt Nam trong bối cảnh phát triển mới, với yêu cầu cao hơn về chất lượng, sức cạnh tranh, giá trị gia tăng và tính bền vững. Nếu Nghị quyết số 08-NQ/TW về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn tạo nền tảng để khẳng định du lịch là ngành kinh tế mũi nhọn, thì Nghị quyết số 26 đặt ra yêu cầu phải làm cho du lịch thực sự trở thành một động lực phát triển trong kỷ nguyên mới.

Đây không chỉ là sự tiếp nối, mà là một bước chuyển về tư duy. Du lịch không thể phát triển chủ yếu dựa vào tài nguyên sẵn có, lượng khách và tăng trưởng quy mô. Ngành Du lịch phải chuyển mạnh sang phát triển theo chiều sâu, dựa trên chất lượng sản phẩm, năng lực quản trị điểm đến, chuyển đổi số, chuyển đổi xanh, liên kết vùng và khả năng tạo giá trị cho nền kinh tế, cộng đồng và hình ảnh quốc gia.

● *Nghị quyết đặt ra những mục tiêu cao, đồng thời yêu cầu tháo gỡ những điểm nghẽn về thể chế, hạ tầng, nguồn lực, liên kết và tổ chức thực hiện. Nếu phải lựa chọn những việc cần ưu tiên trước tiên để tạo ra chuyển động thực chất, theo ông, đâu là những đột phá quan trọng nhất?*

- Tôi cho rằng, có ba đột phá cần ưu tiên. Thứ nhất là đột phá về thể chế. Du lịch là ngành kinh tế tổng hợp, nhưng nhiều chính sách liên quan đến du lịch vẫn còn phân tán ở các lĩnh vực khác nhau như đất đai, đầu tư, giao thông, môi trường, văn hóa, xuất nhập cảnh… Nếu không tháo gỡ điểm nghẽn thể chế, doanh nghiệp khó đầu tư dài hạn và địa phương khó tổ chức phát triển đồng bộ.

Thứ hai là đột phá về sản phẩm và thị trường. Việt Nam cần chuyển từ khai thác tài nguyên sang tạo sản phẩm có giá trị gia tăng cao hơn, có bản sắc hơn và có khả năng cạnh tranh quốc tế tốt hơn.

Thứ ba là đột phá về tổ chức thực hiện. Chủ trương đúng phải đi kèm trách nhiệm rõ ràng, cơ chế phối hợp rõ ràng và nguồn lực rõ ràng. Nếu không xác định được ai làm, làm bằng nguồn lực nào, giám sát ra sao, thì Nghị quyết rất khó tạo chuyển động thực chất.

● *Một điểm mới của Nghị quyết số 26 là đặt du lịch trong hệ sinh thái kinh tế tổng hợp, có sự liên kết và cộng hưởng với nhiều ngành, lĩnh vực. Theo ông, tư duy này cần được cụ thể hóa như thế nào trong thực tế để không chỉ dừng ở những khẩu hiệu về "liên ngành", "liên vùng"? Ai sẽ đóng vai trò tổ chức, điều phối và kết nối các nguồn lực trong một hệ sinh thái phát triển du lịch?*

- Muốn liên ngành, liên vùng không dừng ở khẩu hiệu, trước hết cần phải xác định rõ phát triển du lịch không phải là việc riêng của ngành Du lịch. Một sản phẩm du lịch tốt cần giao thông thuận tiện, hạ tầng đồng bộ, môi trường sạch, văn hóa được bảo tồn, dịch vụ thương mại phát triển, nông nghiệp và làng nghề tham gia vào chuỗi giá trị. Vì vậy, phát triển du lịch phải được thiết kế như một hệ sinh thái kinh tế dịch vụ tổng hợp.

Trong thực tế, cần có cơ chế điều phối đủ mạnh ở cấp quốc gia, vùng và địa phương. Cơ chế này phải gắn quy hoạch, đầu tư, xúc tiến, phát triển sản phẩm, đào tạo nhân lực và quản lý điểm đến thành một chỉnh thể thống nhất. Vai trò điều phối thuộc về Nhà nước; vai trò đầu tư, đổi mới sản phẩm thuộc về doanh nghiệp; vai trò gìn giữ bản sắc và tham gia trực tiếp thuộc về cộng đồng; còn các hiệp hội, chuyên gia, nhà nghiên cứu cần làm cầu nối, tư vấn và phản biện chính sách.

● *Nghị quyết số 26 cho phép thực hiện thí điểm đối với những vấn đề cấp bách cần triển khai ngay để tạo đột phá cho phát triển du lịch, trong trường hợp chưa có quy định pháp luật hoặc cần áp dụng khác với quy định hiện hành, đi kèm cơ chế kiểm soát, kiểm tra, giám sát và hậu kiểm. Theo ông, chủ trương này có ý nghĩa như thế nào trong việc tháo gỡ những "điểm nghẽn" lâu nay của ngành Du lịch? Nếu được lựa chọn, ông sẽ đề xuất thí điểm những vấn đề nào trước để tạo ra những chuyển động thực chất và có khả năng nhân rộng?*

- Tôi xin nhấn mạnh đây là một chủ trương rất quan trọng, vì nhiều điểm nghẽn của du lịch hiện nay không thể tháo gỡ nếu chỉ chờ sửa đổi đồng bộ tất cả các quy định pháp luật. Cơ chế thí điểm cho phép chúng ta xử lý những vấn đề cấp bách, kiểm nghiệm mô hình mới trong thực tiễn, nhưng vẫn có kiểm soát, giám sát và hậu kiểm.

Theo tôi, có thể ưu tiên thí điểm ở một số lĩnh vực có khả năng tạo chuyển động nhanh. Thứ nhất là kinh tế ban đêm và các không gian dịch vụ du lịch mới tại những trung tâm du lịch lớn. Thứ hai là cơ chế phát triển du lịch xanh, du lịch sinh thái, du lịch cộng đồng gắn với bảo tồn tài nguyên và chia sẻ lợi ích cho người dân. Thứ ba là chuyển đổi số trong quản lý điểm đến, dữ liệu du lịch và xúc tiến thị trường. Đây là những lĩnh vực nếu làm tốt sẽ tạo hiệu ứng lan tỏa và có khả năng nhân rộng.

● *Nghị quyết số 26 xác định doanh nghiệp là lực lượng tiên phong, người dân là chủ thể tham gia và thụ hưởng, đồng thời nhấn mạnh vai trò của các cấp, các ngành và địa phương. Theo ông, cần thiết kế một cơ chế phối hợp như thế nào để các chủ thể này thực sự cùng tham gia vào quá trình phát triển, cùng hưởng lợi và cùng có trách nhiệm? Đâu là những "khoảng trống" trong mối liên kết giữa Nhà nước - doanh nghiệp - cộng đồng mà chúng ta cần sớm khắc phục?*

- Cơ chế phối hợp phải bắt đầu từ việc phân định rõ vai trò của từng chủ thể. Nhà nước kiến tạo thể chế, quy hoạch, hạ tầng và môi trường phát triển. Doanh nghiệp là lực lượng tiên phong trong đầu tư, đổi mới sản phẩm, nâng chất lượng dịch vụ và mở rộng thị trường. Người dân là chủ thể giữ gìn tài nguyên, văn hóa bản địa và trực tiếp tham gia vào chuỗi giá trị du lịch. Địa phương là nơi tổ chức thực thi và quản trị điểm đến.

Khoảng trống hiện nay là liên kết giữa các chủ thể còn lỏng lẻo, lợi ích chưa được chia sẻ hợp lý và tiếng nói của cộng đồng chưa được đặt đúng vị trí. Vì vậy, cần cơ chế đối thoại thường xuyên giữa chính quyền, doanh nghiệp và người dân; cần mô hình chia sẻ lợi ích rõ ràng; đồng thời cần nâng cao năng lực cho cộng đồng để họ không chỉ "tham gia" mà thực sự trở thành một phần của kinh tế du lịch địa phương.

● *Theo ông, sau 5 năm hay 10 năm, chúng ta nên nhìn vào những dấu hiệu nào để biết Nghị quyết số 26 thực sự đã đi vào cuộc sống và tạo ra một bước phát triển mới cho du lịch Việt Nam? Ngoài những chỉ tiêu về lượng khách và doanh thu, đâu là những thước đo quan trọng hơn về chất lượng tăng trưởng, năng lực cạnh tranh, giá trị gia tăng, đời sống của người dân và vị thế của Việt Nam trên bản đồ du lịch thế giới?*

- Theo tôi, không nên chỉ nhìn vào lượng khách và doanh thu. Đó là những chỉ tiêu cần thiết, nhưng chưa đủ để đánh giá chất lượng phát triển. Sau 5 năm hay 10 năm, chúng ta cần nhìn vào những thước đo sâu hơn như: Mức chi tiêu bình quân của khách, thời gian lưu trú, tỷ lệ khách quay lại, năng lực cạnh tranh của điểm đến, chất lượng môi trường du lịch và chuyển đổi xanh, mức độ tham gia và hưởng lợi của người dân, cũng như sức mạnh thương hiệu du lịch Việt Nam trên thị trường quốc tế.

Những chỉ số, tiêu chí rất quan trọng khác là doanh nghiệp có mạnh dạn đầu tư dài hạn hơn không, sản phẩm du lịch có đa dạng và khác biệt hơn không, địa phương có quản trị điểm đến chuyên nghiệp hơn không và người dân có thực sự được hưởng lợi từ phát triển du lịch hay không. Khi du lịch tạo ra giá trị kinh tế cao hơn, bảo tồn tốt hơn tài nguyên văn hóa, tài nguyên tự nhiên, nâng cao đời sống cộng đồng và cải thiện vị thế quốc gia thì khi đó có thể khẳng định Nghị quyết đã đi vào cuộc sống. ■

Để văn hóa bồi đắp lý tưởng cho thanh niên

● PGS.TS BÙI HOÀI SƠN

Trong bất kỳ giai đoạn phát triển nào của đất nước, thanh niên, sinh viên cũng là lực lượng nhạy cảm nhất với cái mới, giàu năng lượng sáng tạo và đồng thời dễ chịu tác động của những biến đổi xã hội. Trong kỷ nguyên số, khi mỗi chiếc điện thoại thông minh mở ra vô số dòng thông tin, hình ảnh, âm nhạc, lối sống và hệ giá trị, câu chuyện định hướng cho người trẻ càng trở nên cấp thiết. Nhưng định hướng hôm nay không thể chỉ bằng mệnh lệnh, những bài giảng một chiều hay khẩu hiệu. Muốn chạm tới thanh niên, phải đi vào thế giới cảm xúc, thẩm mỹ, trải nghiệm và khát vọng của họ. Ở đó, văn hóa, nghệ thuật có một sức mạnh đặc biệt.

Chương trình nghệ thuật chính luận "Tổ quốc trong tim" tại Sân vận động quốc gia Mỹ Đình tháng 8.2025 tạo hiệu ứng mạnh trong giới trẻ Ảnh: TR.HUẤN

Để người trẻ cảm nhận, lựa chọn và hành động

Theo tôi, đẩy mạnh định hướng cho thanh niên, sinh viên bằng các hoạt động văn hóa, nghệ thuật không nên được hiểu đơn giản là tăng thêm vài buổi biểu diễn hay phong trào văn nghệ. Điều quan trọng hơn là phải nhìn văn hóa, nghệ thuật như một phương thức giáo dục con người, một con đường mềm mại nhưng bền bỉ để bồi đắp lý tưởng, lòng yêu nước, nhân cách và trách nhiệm xã hội. Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm đã nhấn mạnh tại Đại hội đại biểu toàn quốc Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh lần thứ XIII ngày 25.6.2026: "Giáo dục lý tưởng cho thanh niên không chỉ là truyền đạt nghị quyết, tổ chức sinh hoạt chính trị". Tinh thần ấy gợi mở một yêu cầu rõ ràng: Giáo dục phải đi vào đời sống, trở thành trải nghiệm có sức thuyết phục, để người trẻ tự mình cảm nhận, lựa chọn và hành động.

Văn hóa, nghệ thuật có ưu thế bởi nó tác động không chỉ vào lý trí mà còn vào tình cảm. Một bài hát hay có thể khiến lịch sử trở nên gần gũi; một bộ phim tốt có thể giúp người trẻ hiểu sâu hơn về sự hy sinh của các thế hệ cha anh; một vở diễn, triển lãm hay chuyến tham quan bảo tàng được tổ chức hấp dẫn có thể biến những khái niệm tưởng như xa xôi thành ký ức sống động. Khi cảm xúc được đánh thức, nhận thức có cơ hội được bồi đắp. Khi cái đẹp được gieo vào tâm hồn, con người có thêm sức đề kháng trước cái xấu, cái dung tục và lệch chuẩn.

Thực tế cho thấy người trẻ không hề thờ ơ với lịch sử, truyền thống hay những giá trị lớn của dân tộc; vấn đề là chúng ta kể những câu chuyện ấy bằng cách nào. Chương trình nghệ thuật chính luận "Tổ quốc trong tim" tại Sân vận động quốc gia Mỹ Đình tháng 8.2025 thu hút hơn 50.000 khán giả và tạo hiệu ứng mạnh trong giới trẻ. Các ca khúc cách mạng, biểu tượng lịch sử và tinh thần yêu nước được thể hiện bằng ngôn ngữ sân khấu hiện đại, công nghệ trình diễn mới, tạo nên một "concert quốc gia" đầy xúc động. Việc nhiều bạn trẻ tìm đến bộ phim "Đào, phở và piano", tham gia các cuộc giao lưu về Hà Nội mùa đông năm 1946, cũng cho thấy lịch sử hoàn toàn có thể trở thành mối quan tâm tự nhiên nếu được chuyển tải bằng hình thức giàu cảm xúc và có chất lượng nghệ thuật.

Thanh niên thành chủ thể sáng tạo

Câu hỏi vì thế không phải thanh niên có quan tâm đến văn hóa dân tộc hay không, mà là chúng ta có tạo ra sản phẩm đủ hấp dẫn để họ tự nguyện tìm đến hay không.

Từ đó, cần thay đổi cách tổ chức hoạt động văn hóa, nghệ thuật trong trường đại học, cao đẳng và các tổ chức thanh niên. Không nên coi sinh viên chỉ là người đến xem, nghe và tiếp nhận; họ phải trở thành chủ thể sáng tạo. Một tuần lễ văn hóa có thể để sinh viên tự kể câu chuyện lịch sử địa phương; một dự án nghệ thuật có thể kết nối sinh viên mỹ thuật, âm nhạc, công nghệ và truyền thông để số hóa một di sản; một cuộc thi sáng tác có thể để người trẻ kể về lòng yêu nước, gia đình, sự tử tế, trách nhiệm cộng đồng bằng phim ngắn, hoạt hình, podcast hay thiết kế. Khi người trẻ trực tiếp tạo ra sản phẩm, giá trị mà chúng ta muốn truyền đạt sẽ trở thành một phần của quá trình khám phá và tự nhận thức. Nhà trường cũng cần coi thư viện, sân khấu học đường, câu lạc bộ nghệ thuật, không gian triển lãm, chiếu phim, đọc sách và sân chơi sáng tạo là một phần của môi trường giáo dục thường xuyên.

Thanh niên, sinh viên là lực lượng sẽ mang hình ảnh Việt Nam đi xa trong những thập niên tới Ảnh: XUÂN TRẦN

Một mặt trận đặc biệt quan trọng là không gian số. Người trẻ đang sống một phần đáng kể đời sống tinh thần trên các nền tảng số, vì vậy không thể định hướng họ chỉ trong hội trường hay lớp học. Tại Phiên họp thứ hai Ban Chỉ đạo Trung ương về phát triển văn hóa Việt Nam ngày 13.7.2026, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm lưu ý rằng các sản phẩm văn hóa toàn cầu đang tác động mạnh đến "nhận thức, thị hiếu, lối sống, nhất là đối với thế hệ trẻ". Vì vậy, nhiệm vụ không phải dựng lên những bức tường ngăn cách, mà phải tạo ra nhiều nội dung Việt Nam hấp dẫn hơn, hiện đại hơn, có sức cạnh tranh hơn. Điện ảnh, âm nhạc, hoạt hình, trò chơi, thiết kế, sách và nội dung số về lịch sử, văn hóa dân tộc phải bước vào cuộc cạnh tranh giành sự chú ý bằng chất lượng sáng tạo.

Để làm được điều đó cần sự phối hợp thực chất giữa nhà trường, Đoàn Thanh niên, ngành văn hóa, nhà hát, bảo tàng, thư viện, doanh nghiệp sáng tạo, nghệ sĩ và các nền tảng số. Chúng ta cần những chương trình đặt hàng tác phẩm dành cho thanh niên, quỹ hỗ trợ sáng tạo trẻ, các chuyến lưu diễn đến trường học, chương trình nghệ thuật ngoài trời, cuộc thi sản xuất nội dung tích cực trên môi trường số. Đồng thời, phải tránh biến hoạt động văn hóa, nghệ thuật thành công cụ tuyên truyền khô cứng, nặng áp đặt. Định hướng không có nghĩa là làm thay sự lựa chọn của thanh niên, mà là tạo ra môi trường giàu giá trị để họ có năng lực phân biệt đẹp - xấu, tiến bộ - lệch chuẩn và tự hình thành bản lĩnh văn hóa.

Đất nước đang bước vào một giai đoạn phát triển mới, trong đó sức mạnh quốc gia không chỉ nằm ở kinh tế, công nghệ hay nguồn lực vật chất, mà còn ở chất lượng con người, bản lĩnh văn hóa và khả năng sáng tạo. Thanh niên, sinh viên chính là lực lượng sẽ mang hình ảnh Việt Nam đi xa nhất trong những thập niên tới. Bởi vậy, đầu tư cho đời sống văn hóa, nghệ thuật của họ chính là đầu tư cho tương lai đất nước. Khi một người trẻ biết rung động trước một tác phẩm đẹp, biết tự hào về lịch sử dân tộc, trân trọng di sản, sáng tạo bằng chất liệu Việt Nam và sống có trách nhiệm với cộng đồng, chúng ta đã có nền tảng quan trọng để hình thành những công dân vừa hiện đại, tự tin hội nhập, vừa sâu sắc về văn hóa và vững vàng về bản lĩnh. Văn hóa, nghệ thuật khi ấy không còn là hoạt động bổ trợ, mà trở thành một con đường quan trọng để xây dựng thế hệ Việt Nam mới: có tri thức, có tâm hồn, có lý tưởng, có khát vọng và có năng lực kiến tạo tương lai. ■

VỀ VIỆC TIẾN TỚI PHỤC DỰNG CHÍNH ĐIỆN KÍNH THIÊN:

Vẫn còn đó những câu hỏi chưa thể trả lời

Bài, ảnh: THẢO NGUYÊN

Sau hơn 15 năm nghiên cứu, những kết quả khảo cổ học mới nhất đã giúp nhận diện rõ hơn quy mô, vị trí và những dấu tích quan trọng của chính điện Kính Thiên. Tuy nhiên, giữa sự đồng thuận về giá trị của phát hiện và những băn khoăn về cách thức phục dựng vẫn còn một khoảng cách cần tiếp tục được nghiên cứu.

Nhiều chuyên gia cho rằng, đây là thời điểm có nhiều cơ sở khoa học để tiến tới phục dựng, nhưng cũng cần thận trọng để công trình của hôm nay không làm mất đi những dấu tích xác thực của lịch sử.

MẶT BẰNG VÀ PHỐI CẢNH HƯỚNG NAM KIẾN TRÚC CHÍNH ĐIỆN KÍNH THIÊN THỜI LÊ
PLAN AND SOUTH PERSPECTIVE OF THE ARCHITECTURE OF KINH THIEN PALACE IN LE DYNASTY

Mô hình phục dựng điện Kính Thiên thời Lê

> *Cần hạn chế cách khẳng định quá chắc chắn về một phương án kiến trúc. Chúng ta dựng điện Kính Thiên theo những gì chúng ta hiểu biết, xác thực được trên thực tế, trên thổ địa, và đấy là công trình của thời chúng ta.*
>
> **(GS.TS.KTS HOÀNG ĐẠO KÍNH)**

Nhận diện rõ hơn một công trình đặc biệt

Theo GS.TS Nguyễn Quang Ngọc, Phó Chủ tịch Hội Khoa học lịch sử Việt Nam, mục tiêu quan trọng nhất của quá trình nghiên cứu là nhận diện điện Kính Thiên một cách "rõ ràng, minh bạch". Những kết quả khai quật mới đã cho thấy sự kết hợp, thống nhất giữa các tài liệu thư tịch và dấu tích khảo cổ học, qua đó minh chứng rõ hơn cho những nhận thức đã có từ trước. Chính sự bổ sung lẫn nhau giữa sử liệu và khảo cổ học đã tạo nên giá trị đặc biệt của đợt nghiên cứu năm 2026. Những kết quả này đã tạo cơ sở để tiến tới một cuộc phục dựng điện Kính Thiên thời Lê.

Một trong những điểm được GS Ngọc đánh giá cao là khả năng nhận diện quy mô và hình thức tổng thể của công trình. Theo ông, mô hình điện Kính Thiên đang được đề xuất có sự phù hợp với những nhận thức đã đạt được. Từ hệ thống móng cột, quy mô các móng, sự phân bố ở hai bên, đến hình thức kiến trúc, nhiều chi tiết đã được làm sáng tỏ hơn. GS.TS Nguyễn Quang Ngọc cũng cho rằng, việc phân biệt các lớp kiến trúc của những thời kỳ khác nhau có ý nghĩa quan trọng. Tại khu vực này, các dấu tích liên quan đến những công trình như Càn Nguyên thời Lý, Thiên An thời Trần đã được nhận diện. Điều đó giúp làm rõ hơn lịch sử lâu dài của khu vực trung tâm quyền lực, đồng thời cho thấy sự tiếp nối của không gian kiến trúc qua các triều đại.

Từ những kết quả nghiên cứu, ông cho rằng việc khôi phục không gian điện Kính Thiên, trong đó có cả Kính Thiên môn và những thành phần liên quan, là hướng đi có cơ sở. "Tư liệu để khôi phục lại không gian cũng là khá rõ ràng, khá minh bạch và cũng có thể khả thi", GS.TS Nguyễn Quang Ngọc nhận định. Tuy nhiên, GS.TS Nguyễn Quang Ngọc cũng đặt ra một vấn đề thực tế đối với việc phục dựng một công trình có quy mô lớn như điện Kính Thiên, đó là vật liệu và kỹ thuật xây dựng. Ông cho biết, qua những chuyến khảo sát, nghiên cứu tại Nhật Bản, ông nhận thấy nhiều công trình kiến trúc gỗ lớn không sử dụng những cột gỗ nguyên khối như cách hình dung thông thường, mà có thể sử dụng các giải pháp ghép cột. Vì vậy, việc tìm được những cột gỗ có kích thước lớn, phù hợp với yêu cầu phục dựng, theo ông, là một vấn đề rất đáng chú ý.

Đồng quan điểm, GS.TS KTS Hoàng Đạo Kính đánh giá cao những kết quả khai quật mới, đồng thời cho rằng đây là một phát hiện đặc biệt quan trọng đối với giới nghiên cứu di sản. Theo ông, điện Kính Thiên là một trong những di tích có vị trí đặc biệt trong hệ thống di sản vật chất của Đại Việt và Hoàng thành Thăng Long. "Tôi nghĩ rằng các nhà khảo cổ tại Hoàng thành Thăng Long là những người hạnh phúc nhất trong giới nghiên cứu và trong giới khảo cổ học Việt Nam vì đã đụng chạm vào một di tích quan trọng bậc nhất của di sản văn hóa vật chất của Đại Việt", GS.TS KTS Hoàng Đạo Kính nói.

GS Kính đặc biệt ghi nhận cách tiếp cận thận trọng của các nhà khảo cổ. Theo ông, trước đây có những lo ngại về việc khai quật đến đâu thì kết luận đến đó, trong khi với những di tích phức tạp như Hoàng thành Thăng Long, việc để lại các giả thuyết và câu hỏi mở là cần thiết. Theo GS.TS KTS Hoàng Đạo Kính, kết quả quan trọng nhất của đợt khai quật là đã xác định được quy mô công trình, đặc biệt là bề ngang của điện Kính Thiên. Đây là cơ sở có giá trị, giúp định hình rõ hơn công trình chính thống của Hoàng thành Thăng Long. Đồng thời, ông cho rằng, dù vật liệu xây dựng được phát hiện khá phong phú, nhưng không thể từ đó kết luận đầy đủ về kiến trúc của điện Kính Thiên trong quá khứ. Bởi kiến trúc gỗ nằm trên mặt đất và đã bị mất đi, nên những gì còn lại chủ yếu là các dấu tích nền móng, vật liệu và quy mô công trình.

Từ góc nhìn của một kiến trúc sư, GS.TS KTS Hoàng Đạo Kính cũng đề nghị cần sử dụng thuật ngữ chính xác hơn đối với những cấu trúc được phát hiện. Theo ông, "móng" phải là một cấu trúc chịu lực, trong khi những lớp vật liệu xây dựng vỡ, đất sét được đầm nện có thể chỉ là lớp lót hoặc một dạng cấu tạo nền. Việc phân biệt rõ những khái niệm này sẽ giúp tránh những cách hiểu không chính xác trong quá trình nghiên cứu và phục dựng. Về việc phục dựng, GS.TS KTS Hoàng Đạo Kính cho rằng cần hạn chế cách khẳng định quá chắc chắn về một phương án kiến trúc. "Chúng ta dựng điện Kính Thiên theo những gì chúng ta hiểu biết, xác thực được trên thực tế, trên thổ địa, và đấy là công trình của thời chúng ta", ông nói.

Theo GS Kính, cần bảo vệ đồng thời hai yếu tố, một phần nền móng cũ của điện Kính Thiên và công trình được xây dựng trong thời đại hiện nay. Điều quan trọng là không để công trình mới lấn át những dấu tích xác thực còn lại. Với một công trình đặc biệt như điện Kính Thiên, cần tiếp tục nghiên cứu, không nên vội vàng ấn định thời điểm khởi công.

Những vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu

KTS Đào Ngọc Nghiêm, nguyên Giám đốc Sở Quy hoạch - Kiến trúc Hà Nội cho rằng, kết quả khảo sát lần này rất thuyết phục đối với giới học thuật. Ông đánh giá cao những nghiên cứu về kiến trúc các thời đại, trong đó có kiến trúc cung đình, được thực hiện trong nhiều năm qua. Theo ông, những kết quả khảo cổ học mới đã giúp làm rõ nhiều vấn đề về kỹ thuật, kích thước, bước cột và kết cấu công trình. Tuy nhiên, phục dựng điện Kính Thiên không chỉ là câu chuyện của kỹ thuật. Đó còn là một không gian kiến trúc, kết hợp giữa kỹ thuật, nghệ thuật, sự sáng tạo và vật liệu.

"Phục dựng điện Kính Thiên là một không gian công trình kiến trúc, mà kiến trúc là kết hợp giữa kỹ thuật, nghệ thuật và sáng tạo như vật liệu nữa. Kỹ thuật ở đây đã ổn định nhưng vấn đề không gian, nghệ thuật và sáng tạo như thế nào", ông nói. KTS Đào Ngọc Nghiêm cho rằng, cần tiếp tục nghiên cứu thêm để có thể đưa ra một phương án phục dựng có độ chính xác cao. Kiến trúc qua mỗi thời kỳ có những khác biệt đáng kể, vì vậy không thể chỉ dựa vào những kết quả đã có để kết luận đầy đủ về hình thức kiến trúc. Việc tiếp tục nghiên cứu không có nghĩa là phủ nhận những kết quả đã đạt được, mà là để làm rõ hơn những phần còn thiếu trong diện mạo của công trình. Đây là bước cần thiết để việc phục dựng có cơ sở khoa học vững chắc hơn.

TS Phạm Quốc Quân, Uỷ viên Hội đồng Di sản Văn hóa Quốc gia đánh giá, sau nhiều năm nghiên cứu, diện mạo điện Kính Thiên đã dần hiện hình trên bình diện mà giới nghiên cứu có thể nhận thức được. Ông cũng ghi nhận việc Trung tâm Bảo tồn di sản Thăng Long - Hà Nội tuân thủ các quy định của UNESCO và pháp luật Việt Nam trong quá trình hạ giải, số hóa và tư liệu hóa các công trình liên quan. Theo ông, đây là những yêu cầu không thể thiếu trong quá trình bảo tồn di sản. Từ kinh nghiệm nghiên cứu tại nhiều di tích như Huế, Lam Kinh và Thành nhà Hồ, TS Phạm Quốc Quân cho rằng khu vực Hoàng thành Thăng Long là một trong những nơi phức tạp nhất về cấu trúc di sản bởi rất nhiều tầng lớp, triều đại phong kiến chồng lên nhau. Vì vậy, những câu hỏi mà các chuyên gia đặt ra về chi tiết kiến trúc, mối quan hệ giữa các bộ phận công trình, cũng như sự liên kết giữa các tầng văn hóa là những vấn đề khoa học cần tiếp tục được thảo luận.

Theo TS Quân, báo cáo sơ bộ không thể giải quyết hết tất cả những vấn đề này. Việc nghiên cứu thêm là cần thiết để có được một diện mạo điện Kính Thiên đầy đủ hơn. Trung tâm Bảo tồn di sản Thăng Long - Hà Nội đã triển khai các đề tài nghiên cứu so sánh với những di tích có liên quan, nhằm đáp ứng các tiêu chí về tính xác thực của UNESCO. Ông đánh giá đây là hướng nghiên cứu đúng, được thực hiện từ lâu và cần tiếp tục. Cũng theo TS Phạm Quốc Quân, những kết quả mới đã giúp giới nghiên cứu nhìn ra một bình diện rõ hơn của công trình, nhận diện được Chính điện và một số vật liệu kiến trúc có thể sử dụng trong quá trình nghiên cứu, phục dựng. Đây là thời điểm "thiên thời, địa lợi, nhân hòa" để phục dựng điện Kính Thiên. Tuy nhiên, TS Phạm Quốc Quân cũng nhấn mạnh rằng, những câu hỏi về chi tiết, về không gian và về diện mạo công trình là những nội dung cần tiếp tục nghiên cứu trong tổng thể định hướng bảo tồn và phát huy giá trị Hoàng thành Thăng Long.■

Khẩn trương bảo vệ quần thể lò nung tại Thành Châu Sa

● **Bài, ảnh: NHƯ ĐỒNG**

Ba lò nung dạng bầu phát hiện tại Thành Châu Sa (Quảng Ngãi), bổ sung những cứ liệu quan trọng về hoạt động sản xuất của cư dân cổ. Trước nguy cơ mưa bão và tác động từ canh tác, việc bảo vệ di tích đang được đặt ra cấp thiết.

Hôm qua 15.9, Sở VHTTDL tỉnh Quảng Ngãi tổ chức cuộc họp báo cáo sơ bộ kết quả khai quật khảo cổ khẩn cấp tại khu vực nội thành di tích quốc gia Thành Châu Sa, xã Tịnh Khê.

Giải mã bí ẩn

Tại cuộc họp, TS Đoàn Ngọc Khôi, nguyên Phó Giám đốc Bảo tàng Tổng hợp tỉnh Quảng Ngãi, chủ trì khai quật cho biết, đợt khai quật được thực hiện trong bối cảnh các di chỉ cư trú, công xưởng cổ nằm trong lòng đất khu vực nội thành Châu Sa đang có nguy cơ bị xâm hại bởi hoạt động sản xuất của người dân. Các dấu tích lò nung tại Châu Sa đã được phát hiện từ năm 2006. Đến năm 2022, qua đợt thăm dò khảo cổ, các nhà nghiên cứu tiếp tục phát hiện thêm nhiều dấu tích kiến trúc, vật liệu xây dựng và bãi thải sản xuất.

Tháng 4.2026, trong lúc đào hố trồng cây, gia đình ông Nguyễn Kiên ở xóm Thành, thôn Phú Bình đã phát hiện một lò nung nằm trong lòng đất. Lò có hình dáng giống bầu rượu hồ lô, dài khoảng 3,5m, rộng khoảng 1m; bên trong có các mảnh gốm, ngói... Phát hiện này một lần nữa cho thấy những dấu tích công xưởng cổ vẫn tồn tại khá dày dưới lớp đất canh tác. Trong khi đó, hoạt động đào hố trồng cây, đào đất làm giàn hoặc canh tác lâu ngày có thể tác động trực tiếp đến tầng văn hóa và làm mất tính nguyên vẹn của di tích.

Trên cơ sở đó, Sở VHTTDL cho phép Bảo tàng Tổng hợp tỉnh thực hiện khai quật khảo cổ khẩn cấp tại khu vực nội thành Thành Châu Sa. Đợt khai quật được triển khai từ ngày 8.6 đến 8.7.2026 và được gia hạn đến ngày 19.7.2026, với hai hố khai quật H1 và H2 có tổng diện tích 100m². Trước khi mở hai hố khai quật, đoàn khảo cổ tiến hành ba hố thám sát nhằm xác định tính chất, phạm vi phân bố của di tích. Kết quả cho thấy các dấu tích khảo cổ phân bố rõ trong tầng văn hóa, gồm kiến trúc, lò nung, bãi thải ngói và nhiều loại di vật.

Đoàn công tác kiểm tra thực địa khu vực khai quật Thành Châu Sa sáng 15.9

Lò nung dạng bầu được phát hiện tại khu vực nội thành Thành Châu Sa

Tại hố H2, các nhà khảo cổ phát hiện hai lò nung, ký hiệu lò 2 và lò 3. Trong khi đó, tại hố thám sát trong vườn gia đình ông Nguyễn Kiên, phát hiện thêm lò 4. Ba lò nung đều có dạng hình bầu, gồm cửa lò, tường lò, đáy lò và vòm lò. Lò 2 dài 3,22m, rộng nhất 1,7m; lò 3 dài 3,45m, rộng 1,85m; lò 4 dài khoảng 2,3m, rộng 1,5m. Đáng chú ý, cửa các lò đều quay về hướng Đông Nam, được cho là nhằm đón gió trong quá trình nung. Đáy lò được tạo cong dạng lòng chảo, giữa lòng lò sâu hơn rồi nông dần về phía chân, giúp nhiệt phân bố tương đối đều. Dấu tích than tro còn lại cho thấy nhiên liệu sử dụng là củi. Phần vòm lò được tạo bằng đất sét, có cốt tre và vật liệu hữu cơ bên trong. Theo nhận định bước đầu, sau mỗi lần nung, người thợ có thể phá dỡ vòm để lấy sản phẩm rồi tiếp tục dựng lại vòm cho lần nung tiếp theo.

Cùng với hệ thống lò nung, đoàn khai quật phát hiện các bãi thải chứa nhiều mảnh ngói vỡ, than, sạn và sỏi cuội. Riêng tại hố H1, lớp bãi thải ngói dày khoảng 40cm; tại hố H2 dày khoảng 20cm.

Lộ quần thể lò nung

Theo báo cáo sơ bộ của Bảo tàng Tổng hợp tỉnh, một lượng lớn ngói mũi lá được tìm thấy trong các lớp văn hóa. Nhiều mảnh còn lưu lại dấu vết kỹ thuật chế tác, phơi và xử lý bề mặt. Đoàn khai quật cũng thu được 26 công cụ đá dùng để miết, tu chỉnh bề mặt gốm, ngói; một mũi giáo bằng sắt, một cán dao và nhiều mảnh gốm. Trong lớp văn hóa sớm còn có nhiều mảnh gốm thô thuộc giai đoạn Sa Huỳnh muộn.

Đặc biệt, các nhà khảo cổ phát hiện nhiều hạt lúa carbon hóa, trong đó có những hạt còn nguyên vỏ. Đây là những cứ liệu quan trọng góp phần nhận diện hoạt động cư trú, sản xuất và đời sống của cư dân cổ tại Châu Sa. Báo cáo sơ bộ nhận định, quần thể lò nung Châu Sa có tính chất đặc biệt. Đây là dạng lò bầu dùng để nung ngói theo kỹ thuật om nhiệt. Việc phát hiện nhiều lò nung cùng bãi thải phế phẩm cho thấy hoạt động sản xuất từng diễn ra với quy mô nhất định, cần tiếp tục nghiên cứu để xác định rõ niên đại và thời gian tồn tại. Theo TS Đoàn Ngọc Khôi, sản phẩm từ các lò nung có khả năng không chỉ phục vụ nhu cầu tại chỗ mà còn được trao đổi, giao thương ra bên ngoài thông qua hệ thống sông ngòi và hai cửa biển Sa Kỳ, Cửa Đại. "Những dấu tích này cho thấy Châu Sa không chỉ là không gian cư trú mà còn có hoạt động sản xuất và giao thương đáng kể", TS Khôi nhận định.

Từ các chứng cứ khảo cổ học tìm thấy trong khu vực thành Châu Sa có thể nhận định Thành Châu Sa là tòa thành đất do người Chăm xây dựng, niên đại xây dựng khoảng thế kỷ VIII - IX và tồn tại đến nửa thế kỷ XV.

Bảo tồn và phát huy giá trị Thành Châu Sa

Thành Châu Sa được Bộ VHTTDL xếp hạng di tích kiến trúc nghệ thuật quốc gia năm 1994. Đây là một trong những tòa thành đất Champa còn tương đối nguyên vẹn ở miền Trung. Tuy nhiên, những phát hiện mới cũng đặt ra yêu cầu cấp thiết về bảo vệ di sản.

Tại cuộc họp, ông Võ Minh Chính, Phó Chủ tịch UBND xã Tịnh Khê cho biết, trên địa bàn xã hiện có ba di tích cấp quốc gia và bảy di tích cấp tỉnh, trong đó Thành Châu Sa là một di tích đặc biệt quan trọng. Theo ông Chính, kết quả khai quật bước đầu cho thấy khu vực này có lớp văn hóa với hệ thống lò nung, bãi thải ngói cùng các dấu tích liên quan đến Thành Châu Sa, phản ánh chiều dài lịch sử của vùng đất. "Trước mắt cần khẩn trương bảo vệ, lấp cát các lò nung để tránh xuống cấp do thời tiết; đồng thời giữ nguyên mốc giới, điểm khai quật để phục vụ nghiên cứu mở rộng", ông Chính đề xuất.

Về lâu dài, xã Tịnh Khê đề xuất đưa khu vực vào quy hoạch bảo tồn, xây dựng dự án đầu tư, nhà bao che và hạ tầng phụ trợ, từng bước phát huy giá trị di tích gắn với du lịch lịch sử, văn hóa. Địa phương cũng sẽ phối hợp với ngành văn hóa và vận động người dân cùng tham gia bảo vệ di sản. Đây cũng là vấn đề được các đại biểu đặc biệt quan tâm, bởi kết quả hiện nay mới là báo cáo sơ bộ. Các chuyên gia cho rằng cần tiếp tục nghiên cứu, đối sánh di vật và phân tích mẫu để xác định rõ hơn niên đại, tầng văn hóa và mối liên hệ của các lò nung trong tiến trình từ văn hóa Sa Huỳnh đến Champa và Đại Việt. Qua kiểm tra thực địa và tại cuộc họp, ông Phan Văn Hoàng, Phó Giám đốc Sở VHTTDL tỉnh Quảng Ngãi cho biết, Thành cổ Châu Sa đã được phân cấp cho địa phương quản lý, bảo vệ. Trong quá trình người dân canh tác, nhiều di vật và dấu tích cư trú của cư dân cổ được phát hiện; địa phương đã kịp thời báo cáo ngành chức năng để tổ chức nghiên cứu, khai quật.

Theo ông Hoàng, trước mắt, do thời tiết đang bước vào mùa mưa bão và chưa thể triển khai ngay nhà bao che, các lò nung sẽ được tạm lấp bằng cát theo hướng dẫn chuyên môn để bảo vệ hiện trạng. Đây là giải pháp trước mắt nhằm bảo vệ di tích trước tác động của mưa bão. "Bảo tàng tỉnh sẽ tiếp tục nghiên cứu, xác định đầy đủ niên đại và giá trị khoa học của di tích để làm cơ sở xây dựng phương án, dự toán bảo tồn lâu dài", ông Hoàng cho biết. ■

Hơn 2.000 trường học mở cửa đón nghệ thuật

● THÙY TRANG

Từ cải lương, hát bội đến nhiều loại hình biểu diễn khác, cánh cửa trường học ngày càng rộng mở để học sinh có thêm cơ hội tiếp xúc, cảm nhận và trải nghiệm. TP.HCM đang xây dựng Đề án "Nghệ thuật học đường" giai đoạn 2026-2030, tầm nhìn đến năm 2045, hướng tới mục tiêu đưa các chương trình phù hợp đến 100% trường phổ thông, để mỗi học sinh được thụ hưởng ít nhất một hoạt động trong năm học.

Học sinh Trường THPT Bùi Thị Xuân (TP.HCM) xem hát bội

Dự kiến triển khai ngay từ năm học 2026-2027, Đề án sẽ phủ tới hơn 2.000 trường học, đặt ra nhiều yêu cầu về đội ngũ, nguồn lực và cách thức tổ chức. Đây cũng là cơ hội để ngành văn hóa và giáo dục cùng tạo dựng một mô hình bài bản, đưa nghệ thuật đến gần hơn với học sinh và trở thành một phần tự nhiên của đời sống học đường.

Có đủ giáo viên, nghệ sĩ, nghệ nhân?

Phó Giám đốc Sở GD&ĐT TP.HCM Huỳnh Lê Như Trang cho biết, mục tiêu chung của Đề án là nâng cao hiểu biết, nhận thức và khả năng cảm thụ các loại hình nghệ thuật của học sinh. Trước mắt, trong năm học 2026-2027, thành phố dự kiến đưa nhiều loại hình nghệ thuật đến các cơ sở giáo dục trên địa bàn, để mỗi học sinh có cơ hội tiếp cận ít nhất một chương trình nghệ thuật trong năm học.

Các hoạt động sẽ được triển khai tại cả trường công lập và ngoài công lập. Học sinh có cơ hội làm quen với nhiều loại hình nghệ thuật, trong đó có cải lương, chèo, hát bội và các loại hình nghệ thuật truyền thống khác.

Theo đạo diễn Nguyễn Tấn Kiệt - Trưởng phòng Nghệ thuật (Sở VHTT TP.HCM), trong gần nửa năm qua, các phòng chức năng của hai Sở cùng một số cơ quan liên quan đã tập trung xây dựng mô hình mới trên cơ sở tổng hợp, kế thừa những hoạt động từng được tổ chức. Trước mắt, đối tượng thụ hưởng là học sinh phổ thông; ở giai đoạn tiếp theo, một số hoạt động có thể được mở rộng tới sinh viên.

Thống kê của Sở VHTT và Sở GD&ĐT cho thấy, hiện TP.HCM có khoảng 1.750 trường học. Nếu tính cả các cơ sở giáo dục ngoài công lập, toàn thành phố có hơn 2.000 trường học các cấp. "Đây là nhiệm vụ rất lớn đối với các ngành liên quan. Tuy nhiên, với sự tham gia của các đơn vị nghệ thuật công lập và ngoài công lập, chúng tôi tin rằng đề án sẽ được triển khai một cách bài bản và đi vào thực tiễn", ông Nguyễn Tấn Kiệt nói.

Đại diện Sở VHTT thông tin, hành trình đưa nghệ thuật đến với học sinh sẽ được xây dựng theo lộ trình từ thấp đến cao, phù hợp với khả năng tiếp nhận ở từng lứa tuổi. "Chúng tôi mong muốn các em được tiếp cận nghệ thuật một cách tự nhiên, từ nhận biết, cảm nhận, đến hiểu, trải nghiệm và từng bước tham gia sáng tạo", đạo diễn Nguyễn Tấn Kiệt bày tỏ.

Hiện Đề án đang trong quá trình xây dựng và lấy ý kiến các cơ quan liên quan. Thời gian tới, Sở VHTT sẽ tiếp tục tham vấn chuyên gia để hoàn thiện trước khi triển khai thí điểm trong năm học 2026-2027.

Với quy mô hơn 2.000 trường học, mục tiêu để mỗi học sinh được tiếp cận ít nhất một chương trình nghệ thuật trong một năm học là một nhiệm vụ không nhỏ. Bài toán đầu tiên đặt ra chính là nguồn nhân lực. Đội ngũ nghệ sĩ, nghệ nhân có chuyên môn sâu ở từng loại hình nghệ thuật truyền thống vốn không phải nguồn lực dồi dào. Khi bước vào trường học, bên cạnh năng lực chuyên môn và biểu diễn, họ còn cần phương pháp truyền đạt phù hợp với học sinh, đồng thời hiểu đặc thù của môi trường giáo dục.

Thực tế, thời gian qua, nhiều trường trên địa bàn TP.HCM đã tổ chức các hoạt động nghệ thuật dưới hình thức câu lạc bộ hoặc mời nghệ sĩ tham gia hướng dẫn. Tuy nhiên, việc đưa nghệ nhân, nghệ sĩ vào trường học mới được triển khai từ năm học 2025-2026, nên tìm được đội ngũ vừa có chuyên môn, kinh nghiệm, vừa phù hợp với môi trường giáo dục vẫn là một khó khăn.

Cùng với nhân lực, cơ sở vật chất cũng là vấn đề cần tính đến. Điều kiện giữa các trường chưa đồng đều; không phải nơi nào cũng có sân khấu, hội trường hoặc không gian phù hợp để tổ chức biểu diễn. Vì vậy, Đề án "Nghệ thuật học đường" cần có cách triển khai linh hoạt, phù hợp với từng cấp học và điều kiện thực tế của mỗi trường.

Đại diện Sở GD&ĐT cho biết, trước mắt các trường sẽ phát huy lực lượng giáo viên âm nhạc hiện có. Các cơ sở giáo dục cũng có thể mời nghệ sĩ, nghệ nhân giàu kinh nghiệm tham gia hướng dẫn, hỗ trợ các hoạt động nghệ thuật. Tùy điều kiện thực tế, hiệu trưởng các trường chủ động xây dựng kế hoạch, bảo đảm hoạt động được tổ chức phù hợp và không ảnh hưởng đến chương trình học.

Cơ hội kết nối nguồn lực

Song song với việc xây dựng Đề án, TP.HCM cũng đang nghiên cứu các chính sách hỗ trợ hoạt động nghệ thuật, đặc biệt là nghệ thuật truyền thống và sân khấu cải lương.

Theo đạo diễn Nguyễn Tấn Kiệt, Đề án dự kiến được triển khai với sự tham gia của các đơn vị nghệ thuật công lập, ngoài công lập cùng đội ngũ giảng viên, văn nghệ sĩ có kinh nghiệm. Đây cũng là hướng để thành phố huy động và phát huy thêm nguồn lực xã hội cho hoạt động văn hóa, nghệ thuật. Sự kết nối ấy có thể mang lại lợi ích cho nhiều phía. Nhà trường có thêm nguồn lực để tổ chức các hoạt động trải nghiệm; học sinh được tiếp xúc trực tiếp với nghệ sĩ, nghệ nhân và các loại hình nghệ thuật; còn các đơn vị nghệ thuật có thêm cơ hội tiếp cận lớp công chúng trẻ.

Với nghệ thuật truyền thống, trường học còn là một không gian quan trọng để mở rộng công chúng và tạo sự tiếp nối giữa các thế hệ. Một buổi biểu diễn có thể trở thành lần đầu tiên một học sinh biết đến cải lương, hát bội hay một loại hình nghệ thuật mà trước đó các em ít có cơ hội tiếp xúc. Từ một lần xem, một lần nghe, sự tò mò và hứng thú với nghệ thuật có thể dần được hình thành.

Đưa nghệ thuật đến hơn 2.000 trường học là một nhiệm vụ lớn, nhất là khi đội ngũ nghệ sĩ, nghệ nhân và điều kiện cơ sở vật chất vẫn còn những hạn chế. Song đây là hướng đi cần thiết để giáo dục nghệ thuật từng bước trở thành một phần thường xuyên hơn trong đời sống học đường. Ở giai đoạn đầu, việc lựa chọn chương trình phù hợp, xây dựng đội ngũ vừa có chuyên môn vừa có kỹ năng làm việc với học sinh, đồng thời tổ chức linh hoạt theo từng trường, từng cấp học sẽ quyết định hiệu quả của Đề án.

Với ngành văn hóa, mạng lưới kết nối các đơn vị nghệ thuật, nghệ sĩ, nghệ nhân với trường học sẽ là một mắt xích quan trọng. Với ngành giáo dục, sự chủ động phối hợp, cùng việc phát huy đội ngũ giáo viên và những điều kiện sẵn có của từng trường, sẽ giúp hoạt động nghệ thuật đi vào thực chất, thay vì trở thành một nhiệm vụ mang tính hình thức.

Nếu được triển khai hiệu quả, mục tiêu mỗi học sinh được tiếp cận ít nhất một chương trình nghệ thuật trong năm học sẽ mở thêm cơ hội để các em hiểu, cảm nhận và hình thành tình yêu với nghệ thuật từ sớm. Xa hơn, đó cũng là cách vun đắp một lớp công chúng mới và mở thêm không gian để các loại hình nghệ thuật, nhất là nghệ thuật truyền thống, đến gần hơn với thế hệ trẻ. ■

Thanh âm vượt đại dương đưa câu chuyện Côn Đảo đến khán giả Hong Kong

Bộ phim điện ảnh lịch sử *Thanh âm vượt đại dương* của Việt Nam vừa được công chiếu tại Khu hành chính đặc biệt Hong Kong (Trung Quốc), thu hút khán giả sở tại, bạn bè quốc tế, kiều bào và sinh viên Việt Nam tại đây.

Buổi chiếu nằm trong khuôn khổ LHP ASEAN 2026 lần thứ 4, diễn ra từ ngày 20.8 đến 27.9, do Quỹ ASEAN - Hong Kong phối hợp với Tổng Lãnh sự quán các nước thành viên ASEAN tại Hong Kong tổ chức.

Phát biểu tại sự kiện, bà Lê Đức Hạnh, Tổng Lãnh sự Việt Nam tại Hong Kong và Macau (Trung Quốc) cho biết, *Thanh âm vượt đại dương* được lựa chọn trình chiếu bởi tác phẩm có câu chuyện hấp dẫn, hình ảnh đẹp, dễ tiếp cận với khán giả quốc tế, đồng thời thể hiện đậm nét bản sắc văn hóa Việt Nam qua âm nhạc truyền thống và bối cảnh lịch sử Côn Đảo. Theo bà Lê Đức Hạnh, Côn Đảo từng gắn với nhiều dấu ấn lịch sử, nay đã trở thành điểm đến du lịch thanh bình, hấp dẫn. Qua bộ phim, khán giả quốc tế có thêm cơ hội hiểu hơn về lịch sử, văn hóa và con người Việt Nam.

LHP ASEAN 2026 có quy mô lớn nhất từ trước đến nay, với hơn 30 bộ phim đến từ các nước thành viên ASEAN, trong đó có sự tham gia lần đầu của Timor Leste, cùng Hong Kong, Trung Quốc đại lục và một số quốc gia khách mời. Nhiều buổi chiếu miễn phí được tổ chức nhằm giúp khán giả trẻ mở rộng hiểu biết về các giá trị nhân văn và sự giao thoa văn hóa trong khu vực.

H.HẠNH

SÂN KHẤU CẢI LƯƠNG:

Hết thời hay chưa đúng gu?

● THANH MAI

Từng là món ăn tinh thần quen thuộc của đông đảo công chúng, cải lương hôm nay đang có khoảng cách lớn với khán giả, đặc biệt là giới trẻ. Từ Nam ra Bắc, nhiều nỗ lực đang được triển khai để tìm lời giải: Làm thế nào để cải lương vừa giữ được hồn cốt, vừa tạo sức hút với thế hệ khán giả mới?

Làm mới cách kể, cách tiếp cận công chúng là yêu cầu đặt ra với cải lương thời hiện đại Ảnh minh họa

Cải lương trước cuộc "đổi gu" của khán giả

Hình thành từ đầu thế kỷ XX ở Nam Bộ, cải lương kết tinh sức sáng tạo và khả năng dung hợp của người Việt, từng giữ vị trí đặc biệt trong đời sống tinh thần nhiều thế hệ. Nhưng khi đời sống văn hóa thay đổi mạnh mẽ, cải lương phải bước vào một cuộc cạnh tranh mới: Giành sự chú ý của công chúng.

Phó Giám đốc Nhà hát Sân khấu truyền thống quốc gia Việt Nam, NSND Triệu Trung Kiên nhận định, cải lương đang đứng trước nhiều thách thức trong phát triển và tiếp cận khán giả. Tại Hà Nội, các đơn vị thường lựa chọn đề tài lịch sử, dã sử, dân gian, huyền thoại, coi trọng tư tưởng và chiều sâu nội dung. Trong khi đó, tại TP.HCM, một số đoàn có xu hướng chiều theo thị hiếu, tiếp nhận yếu tố nghệ thuật nước ngoài thiếu chọn lọc; nếu không cẩn trọng, có thể làm phai nhạt những giá trị đặc sắc của cải lương Việt Nam.

"Sức ép ấy càng gia tăng khi công nghệ số làm thay đổi sâu sắc môi trường thưởng thức nghệ thuật. Mạng xã hội, phim trực tuyến, âm nhạc và các hình thức giải trí mới thu hút sự chú ý của công chúng. Với một loại hình đòi hỏi người xem dành thời gian theo dõi câu chuyện, cảm nhận lời ca, bài bản và diễn xuất như cải lương, đây là thách thức lớn trong việc giữ chân khán giả", NSND Triệu Trung Kiên nhấn mạnh.

Theo ông, ở phương Nam, dù cải lương có thị trường và hoạt động xã hội hóa, nhiều sân khấu vẫn chật vật duy trì lịch diễn do thiếu kinh phí, rạp chuyên dụng và kịch bản mới. Các đơn vị phải tìm thêm không gian trên YouTube, TikTok, gameshow truyền hình để duy trì hiện diện, mở rộng nguồn thu.

Ở phía Bắc, bài toán gắn với cơ chế tổ chức và phương thức vận hành. Quá trình sắp xếp, sáp nhập tạo cơ hội giao thoa, song cũng đặt ra yêu cầu bảo toàn bản sắc riêng. Việc phụ thuộc nhiều vào các chương trình, đơn đặt hàng chính luận khiến sân khấu khó hình thành thị trường khán giả ổn định, đồng thời hạn chế khả năng chủ động xây dựng sản phẩm và nguồn thu.

NSND Hồ Ngọc Trinh - Trưởng đoàn Nghệ thuật Cải lương Vàm Cỏ cho rằng, "hệ giá trị thẩm mỹ" của khán giả trẻ đã có nhiều thay đổi. Mạng xã hội và nền tảng nội dung ngắn đang định hình cách tiếp nhận mới: Phân mảnh, nhanh và giàu tính tương tác.

Thay vì tiếp nhận tác phẩm theo trình tự dài, người trẻ có xu hướng lựa chọn những khoảnh khắc nổi bật, giàu tính thị giác và kịch tính. Điều này tạo "độ lệch" với cải lương truyền thống, vốn cần thời gian để cảm nhận lớp diễn, bài bản cổ nhạc và chiều sâu tâm lý nhân vật. Tuy vậy, giới trẻ chưa hẳn quay lưng với cải lương, mà đang tiếp cận theo cách khác: Xem trích đoạn, chia sẻ câu vọng cổ, lớp diễn cao trào hoặc màn trình diễn được biên tập phù hợp nhịp độ số.

Công chúng trẻ đề cao tương tác, trải nghiệm; muốn trao đổi, thể hiện góc nhìn, thậm chí sáng tạo nội dung từ chất liệu cải lương. Xu hướng "hỗn dung thẩm mỹ" ngày càng rõ, với sự kết hợp giữa cải lương và rap, nhạc điện tử, ngôn ngữ hình ảnh, thời trang đương đại. Những thử nghiệm ấy mở ra cách tiếp cận mới, giúp cải lương giữ bản sắc mà vẫn hòa vào đời sống hiện đại.

Nỗ lực "giành" khán giả trẻ

Khoảng cách với khán giả đương đại cho thấy cải lương cần một cách tiếp cận mới. Muốn bước vào hôm nay, loại hình này vẫn phải đi bằng ngôn ngữ của mình, đó là gìn giữ giá trị cốt lõi, đồng thời làm mới cách kể, cách biểu đạt và cách tiếp cận công chúng.

TS.NSƯT Lê Nguyên Đạt (Trường Đại học Sân khấu - Điện ảnh TP.HCM) cho rằng, đổi mới trước hết cần bắt đầu từ những câu chuyện được kể trên sân khấu. Các vấn đề thời sự nóng hổi như gia đình đô thị, người trẻ, lao động, di dân, môi trường, đạo đức nghề nghiệp, ký ức chiến tranh, văn hóa sông nước, chuyển đổi số… đều có thể trở thành chất liệu cải lương. Khi những câu chuyện ấy chạm vào mối quan tâm của công chúng, loại hình này sẽ có thêm cơ hội đối thoại với đời sống. Giá trị riêng nằm ở sự kết hợp giữa âm nhạc, lời ca, diễn xuất, hình thể và cách tổ chức kịch bản. Vì thế, câu chuyện mới vẫn cần được kể bằng ngôn ngữ cải lương. Nếu chỉ đưa vài câu vọng cổ, làn điệu vào một vở kịch nói, tác phẩm dễ rơi vào tình trạng "mới về đề tài nhưng cũ về tư duy", thậm chí đánh mất "căn cước" khi chạy theo thị hiếu.

Từ sáng tạo tác phẩm, cải lương cũng cần thay đổi cách tìm đến công chúng. Nhà nghiên cứu Tuấn Giang (Viện Sân khấu - Điện ảnh, Trường Đại học Sân khấu - Điện ảnh Hà Nội) cho rằng, sân khấu truyền thống cần chuyển từ tâm thế chờ khán giả tìm đến sang chủ động hiện diện trong đời sống văn hóa của họ.

TikTok, YouTube Shorts, Spotify và các nền tảng số có thể trở thành "cánh cửa đầu tiên" đưa người trẻ đến với nghệ sĩ, làn điệu, lớp diễn hay câu chuyện sân khấu. Những video ngắn có thể kể về nghệ thuật hóa trang, ý nghĩa động tác, nguồn gốc làn điệu hay câu chuyện phía sau vai diễn bằng lối thể hiện gần gũi. Từ một video vài chục giây, khán giả có thể tìm đến trích đoạn, toàn vở và xa hơn là rạp hát.

Công nghệ nên được xem là phương tiện mở đường, thay vì lớp vỏ trang trí cho sân khấu. Những giải pháp như 3D Mapping, âm thanh tương tác hay thực tế tăng cường (AR) có thể được nghiên cứu, ứng dụng phù hợp trong biểu diễn, mở ra trải nghiệm mới về thị giác, thính giác và tương tác.

Bên cạnh sáng tạo, cải lương còn là câu chuyện về con người và sự truyền nghề. Thạc sĩ Cao Thị Phương Dung (Trường Đại học Sân khấu - Điện ảnh Hà Nội) đề xuất tham khảo kinh nghiệm của Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, Ấn Độ, nơi nghệ thuật truyền thống được duy trì trên nền tảng đào tạo chuyên sâu, truyền thừa liên tục và phát triển công chúng.

Các loại hình này đòi hỏi kỹ năng cao, quá trình rèn luyện lâu dài để bảo đảm sự tiếp nối giữa các thế hệ. Một loại hình nghệ thuật muốn có sức sống bền lâu cần đồng thời có người sáng tạo, nghệ sĩ kế tục và công chúng tiếp nhận. Bảo tồn những giá trị đã có chỉ là một phần; quan trọng hơn là tạo điều kiện để lớp nghệ sĩ mới tiếp nối nghề, đồng thời hình thành những thế hệ khán giả mới. Khi mạch truyền nghề và mạch công chúng cùng được duy trì, di sản mới thực sự hiện diện trong đời sống đương đại.

Cải lương có thể chưa "hết thời", nhưng rõ ràng đã đến lúc phải tìm cách hiện diện mới mẻ trong đời sống hôm nay. Giữ căn cốt để không đánh mất mình, thay đổi cách kể, cách biểu đạt và cách đến với khán giả - đó là con đường để cải lương tìm lại sức hút và vị trí của mình. ■

Top 5 Chuông vàng vọng cổ 2026 bước vào chặng đua quyết định

Năm giọng ca Nguyễn Thị Mỹ Duyên, Võ Thị Bé, Trần Văn Khiêm, Huỳnh Kim Tho và Huỳnh Văn Tánh đang bước vào chặng nước rút của Chuông vàng vọng cổ 2026, chuẩn bị tranh tài tại đêm Chung kết 3 diễn ra tối 20.9.

Top 5 được xác định sau đêm Chung kết 2 với chủ đề *Nghe hồn sông núi* tối 13.9. Trong đó, Nguyễn Thị Mỹ Duyên tiếp tục tạo dấu ấn khi là thí sinh có điểm số cao nhất đêm thi. Trần Trí Khang và Nguyễn Phú Yên là hai gương mặt phải dừng bước.

Trước khi bước vào cuộc tranh tài tiếp theo, Top 5 vừa tham gia chương trình đồng hành "Đôi mắt trái tim" tại Trường Phổ thông Đặc biệt Nguyễn Đình Chiểu. Tại đây, các thí sinh tham quan những phòng học, không gian hướng nghiệp, trải nghiệm lớp học chữ nổi và giao lưu văn nghệ với học sinh. Hoạt động nằm trong chuỗi chương trình đồng hành của Chuông vàng vọng cổ 2026, giúp các thí sinh có thêm những trải nghiệm thực tế về nghị lực sống, sự sẻ chia và đồng cảm trước khi trở lại sân khấu.

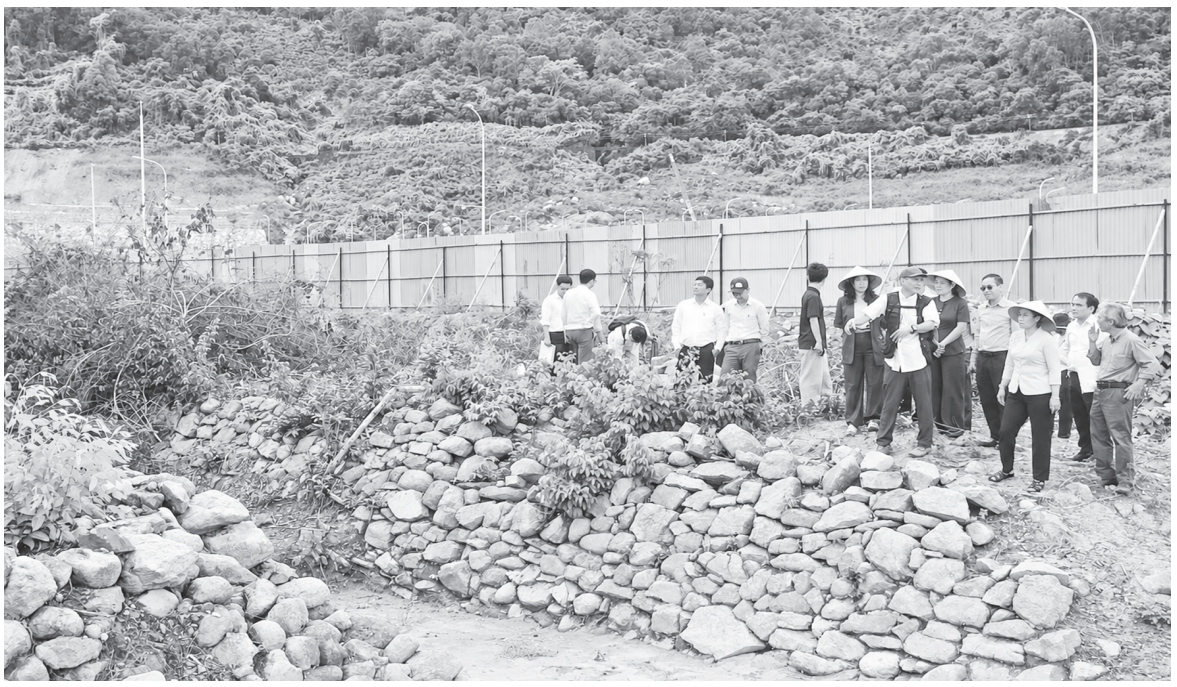
Đêm Chung kết 3 mang chủ đề *Chạm khúc ân tình*, tiếp nối hành trình "Đi - Nghe - Chạm - Tỏa sáng" xuyên suốt vòng chung kết năm nay. Từ 5 thí sinh, cuộc thi sẽ tiếp tục chọn những gương mặt xuất sắc bước vào đêm Chung kết xếp hạng. Chương trình được truyền hình trực tiếp lúc 21h ngày 20.9 trên HTV9 và các nền tảng số của HTV. Đêm Chung kết xếp hạng dự kiến diễn ra lúc 20h30 ngày 27.9, khép lại hành trình tìm kiếm chủ nhân Chuông vàng vọng cổ lần thứ 21.

THÙY TRANG

Dấu tích phòng thủ xưa trên đường thiên lý

ÁNH DƯƠNG

Hơn 960 hiện vật cùng nhiều dấu tích thành, hào, kè đá và công sự phòng thủ vừa được phát lộ tại Trạm Nam Chơn và Đồn Chơn Sảng (phường Hải Vân, TP. Đà Nẵng). Kết quả khai quật bước đầu giúp nhận diện rõ hơn quy mô, cấu trúc, kỹ thuật xây dựng của hai công trình dưới triều Nguyễn, đồng thời mở thêm cơ sở cho việc bảo vệ nguyên trạng và nghiên cứu kết nối các di tích trên tuyến Hải Vân.

Đà Nẵng thống nhất bảo vệ nguyên trạng các dấu tích khảo cổ đã phát lộ tại Trạm Nam Chơn và Đồn Chơn Sảng

Giữa tuần qua, Phó Chủ tịch UBND TP Đà Nẵng Nguyễn Thị Anh Thi cùng các cơ quan, đơn vị liên quan đã khảo sát thực địa, làm việc về giải pháp bảo vệ và phát huy giá trị Trạm Nam Chơn, Đồn Chơn Sảng.

Hé lộ mắt xích phòng thủ trên tuyến Hải Vân

Trước đó, tháng 5.2026, Ban Quản lý Di tích và Danh thắng TP Đà Nẵng phối hợp với Viện Khảo cổ học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam tiến hành khai quật khẩn cấp hai di tích với tổng diện tích 600m², trong đó mỗi điểm 300m². Qua khai quật, các nhà khảo cổ phát hiện 904 hiện vật tại Trạm Nam Chơn, có niên đại từ thời Trần đến thời Nguyễn; tại Đồn Chơn Sảng phát hiện 60 di vật. Nhiều dấu tích nền móng, hệ thống kè đá, bậc cấp, công sự phòng thủ và vật liệu xây dựng được phát lộ, cung cấp thêm cơ sở để nhận diện quy mô, cấu trúc, kỹ thuật xây dựng và chức năng của hai công trình.

Theo TS Phạm Văn Triệu, Trưởng phòng Khảo cổ học lịch sử, Viện Khảo cổ học, giá trị nổi bật trước hết của Trạm Nam Chơn và Đồn Chơn Sảng nằm ở vị trí địa lý. Hai công trình án ngữ trên tuyến kết nối từ vùng kinh đô Huế xưa về phía Nam, giữ vai trò quan trọng trong không gian giao thông, quân sự và phòng thủ.

Đáng chú ý, những dấu tích còn lại tại Nam Chơn cho thấy khá đầy đủ ba thành phần của một công trình phòng thủ - dịch trạm kiểu Nguyễn, gồm tường thành, hệ thống hào và bờ thành ngoài. Tường thành được kè bằng đá; sự hiện diện đồng thời của thành và hào cho thấy đây là công trình được xây dựng kiên cố, có quy hoạch.

Tại Đồn Chơn Sảng, dấu tích khảo cổ cho thấy cấu trúc một đồn phòng thủ có chức năng kiểm soát tuyến đường thiên lý lên Hải Vân quan. Hướng bố trí các công trình đều nhằm bao quát tuyến đường; bờ kè phía Tây Nam cùng các trạm gác ở góc Tây và góc Nam đều hướng về đường thiên lý nằm gần đó.

Theo TS Phạm Văn Triệu, mức độ bảo tồn của hai di tích khá đặc biệt so với nhiều công trình phòng thủ cùng thời tại Đà Nẵng. Trong khi không ít dấu tích đã bị san phẳng hoặc chồng lấp qua các thời kỳ, ở Nam Chơn và Chơn Sảng vẫn có thể nhận diện những thành phần cấu trúc cốt lõi.

Dấu ấn kỹ thuật xây dựng cũng là điểm đáng chú ý. Kết quả nghiên cứu bước đầu cho thấy tổ hợp về quy mô, cấu trúc, kỹ thuật và vật liệu tại Nam Chơn, Chơn Sảng không lặp lại ở các công trình khác trong vành đai phòng thủ Đà Nẵng. Các nhà nghiên cứu cũng chưa ghi nhận ảnh hưởng rõ của kỹ thuật phương Tây với những thay đổi về hình dáng, vật liệu như ở một số thành lũy thời Nguyễn khác.

Từ những giá trị vừa được nhận diện, nhà nghiên cứu Bùi Văn Tiếng, Chủ tịch Hội Khoa học Lịch sử Đà Nẵng cho rằng, thành phố có thể tiếp tục nghiên cứu, khảo sát, từng bước kết nối pháo đài Định Hải, Đồn Chơn Sảng, Trạm Nam Chơn và trạm Hải Vân thành một chuỗi di tích.

Theo ông Tiếng, trong cuộc chiến năm 1859, các công trình này không tồn tại biệt lập mà tạo thành thế trận liên kết, hỗ trợ lẫn nhau. Pháo đài Định Hải giữ vị trí quan trọng trong việc khống chế hướng tiếp cận của tàu chiến trên vịnh; Đồn Chơn Sảng cùng các công trình khác góp phần tạo nên hệ thống phòng thủ liên hoàn. Nhận diện đầy đủ các mắt xích sẽ tạo cơ sở khoa học để xây dựng phương án bảo tồn theo hướng tổng thể, thay vì tách rời từng di tích.

Giữ nguyên trạng, tính đường kết nối di sản

Sau khi nghe báo cáo kết quả nghiên cứu, khai quật của Viện Khảo cổ học cùng ý kiến của các cơ quan, đơn vị và chuyên gia, Phó Chủ tịch UBND TP Đà Nẵng Nguyễn Thị Anh Thi ghi nhận, đánh giá cao sự chủ động trong triển khai khai quật khảo cổ khẩn cấp tại hai di tích.

Lãnh đạo thành phố thống nhất bảo vệ nguyên trạng các dấu tích khảo cổ đã phát lộ. Việc nghiên cứu, khai quật, bảo tồn và phát huy giá trị phải dựa trên kết quả nghiên cứu khoa học, bảo đảm không ảnh hưởng đến yếu tố gốc của di tích và tuân thủ đầy đủ các quy định pháp luật.

Đà Nẵng cũng thống nhất chủ trương tiếp tục nghiên cứu, khai quật Trạm Nam Chơn và Đồn Chơn Sảng. Tuy nhiên, công việc phải được thực hiện đúng phạm vi, phương pháp chuyên môn và chỉ triển khai sau khi hoàn thiện hồ sơ, thủ tục, được cấp có thẩm quyền xem xét, quyết định.

Sở VHTTDL được giao chủ trì hoàn thiện phương án nghiên cứu, khai quật tiếp theo, xác định cụ thể phạm vi, diện tích, tiến độ, kinh phí và biện pháp bảo vệ hiện trường để trình UBND thành phố trong tháng 10.2026. Đồng thời, Sở khẩn trương hoàn thiện hồ sơ khoa học đề nghị xếp hạng Trạm Nam Chơn và Đồn Chơn Sảng là di tích cấp thành phố trong tháng 9.2026; phối hợp rà soát đất đai, xác định ranh giới và khoanh vùng bảo vệ.

Đồn Chơn Sảng với dấu tích nền móng cùng 2 ụ đá được cho là trạm gác nhìn xuống đường thiên lý Bắc - Nam xưa Ảnh: Báo cáo khảo cổ

Với khu vực Dự án Làng Vân, thành phố yêu cầu rà soát quy hoạch, kiến trúc và hạ tầng kỹ thuật; nghiên cứu phương án khớp nối với khu vực di tích, bảo đảm không gây ngập úng, xói lở, che lấp hoặc tác động đến các yếu tố gốc. Không gian bảo tồn, phát huy giá trị di tích cũng được yêu cầu nghiên cứu tích hợp trong tổng thể dự án.

Từ những dấu tích vừa được đánh thức sau lớp đất thời gian, câu chuyện bảo tồn Trạm Nam Chơn và Đồn Chơn Sảng vì thế không dừng ở việc giữ lại từng nền móng hay đoạn thành. Về lâu dài, việc kết nối hai di tích với pháo đài Định Hải, trạm Hải Vân và các công trình liên quan có thể hình thành một chuỗi di sản văn hóa - lịch sử đặc sắc của Đà Nẵng.

Nếu được bảo tồn và kết nối bài bản, Trạm Nam Chơn, Đồn Chơn Sảng cùng các di tích liên quan sẽ góp phần làm rõ hơn dấu ấn của tuyến phòng thủ Hải Vân trong lịch sử Đà Nẵng. Đây cũng là cơ sở để địa phương hình thành thêm một điểm đến văn hóa - lịch sử, gắn bảo tồn di sản với nhu cầu tìm hiểu quá khứ và phát triển du lịch theo hướng bền vững. ■

Đà Nẵng số hóa toàn bộ hiện vật bảo tàng

Từ không gian trưng bày đến nền tảng số, Bảo tàng Đà Nẵng đang mở thêm cách để công chúng tiếp cận di sản. Giám đốc Bảo tàng Đà Nẵng Huỳnh Đình Quốc Thiện cho biết, đơn vị đã hoàn thành số hóa 100% hiện vật tại Bảo tàng Đà Nẵng (31 Trần Phú), Bảo tàng Mỹ thuật Đà Nẵng và Bảo tàng Đà Nẵng - Cơ sở 2. Dữ liệu được cập nhật trên Phần mềm Nền tảng tài nguyên số ngành Văn hóa và Thể thao, phục vụ quản lý, chuyên môn.

Cùng với số hóa, Bảo tàng đẩy mạnh ứng dụng công nghệ để tăng khả năng tiếp cận di sản. Một số hiện vật được giới thiệu trên trang thông tin điện tử; tại Bảo tàng Mỹ thuật Đà Nẵng, không gian thực tế ảo VR360 được triển khai ở một số khu vực.

Trong không gian trưng bày, phim 3D Mapping, phim 3D, phim tư liệu, slide thông tin, chatbot đa ngôn ngữ và ứng dụng thuyết minh tự động được tích hợp, hỗ trợ khách trong nước và quốc tế tìm hiểu hiện vật thuận tiện hơn.

Theo Bảo tàng Đà Nẵng, công nghệ là công cụ hỗ trợ, còn tính chính xác, khoa học và giá trị gốc của hiện vật vẫn là yêu cầu xuyên suốt. Toàn bộ dữ liệu, hình ảnh và nội dung thuyết minh đều được chuyên môn rà soát trước khi đưa lên hệ thống; nguồn thông tin do Bảo tàng cung cấp, không sử dụng dữ liệu trên Internet.

Các ứng dụng được cập nhật, hiệu chỉnh từ phản hồi của du khách, góp phần nâng trải nghiệm tham quan, đồng thời hỗ trợ quản lý, bảo tồn và phát huy tốt hơn giá trị hiện vật. **ĐỨC HOÀNG**

ĐỪNG ĐỂ IM LẶNG CHE KHUẤT TỔN THƯƠNG

LTS: Bạo lực gia đình vẫn tồn tại dưới nhiều dạng thức, nhưng không ít biểu hiện ban đầu lại bị xem nhẹ, coi là chuyện riêng tư hoặc cách "dạy dỗ" trong nhà. Chỉ khi sự việc trở nên nghiêm trọng, gây thương tích hoặc bị ghi lại, lan truyền trên mạng xã hội, dư luận mới thực sự chú ý.

Loạt bài *Đừng để im lặng che khuất tổn thương* tập trung nhận diện những biểu hiện dễ bị bỏ qua, lý giải vì sao hành vi bạo lực có thể lặp lại và chỉ ra những khoảng trống trong khâu phát hiện, can thiệp, bảo vệ nạn nhân. Qua đó, đặt ra trách nhiệm của người thân, cộng đồng và các cơ quan chức năng trong việc kịp thời lên tiếng, chủ động ngăn chặn, không để những tổn thương âm thầm kéo dài rồi mới trở thành hậu quả nghiêm trọng.

Kỳ 1:

Bạo lực gia đình không chỉ bắt đầu từ cú đánh

● THÚY HIỀN

Những vụ việc liên tiếp được báo chí phản ánh trong năm 2026 cho thấy bạo lực gia đình thường không dừng ở một phút mất kiểm soát. Đằng sau hành vi bạo hành có thể là cả quá trình đe dọa, kiểm soát, hạ thấp và cô lập nạn nhân. Khi những dấu hiệu ấy vẫn bị xem là "chuyện riêng trong nhà", sự im lặng vô tình tạo thêm khoảng trống để bạo lực kéo dài.

Phẫn nộ chưa đủ để ngăn bạo lực

Cuối tháng 2.2026, Công an phường Tân Tiến (tỉnh Bắc Ninh) tạm giữ một người đàn ông sau khi xác định người này có hành vi ngược đãi, hành hạ người vợ đang mang thai và con gái 13 tuổi. Theo thông tin cơ quan điều tra công bố, chỉ trong bốn ngày, hai mẹ con đã nhiều lần bị đánh đập vì những mâu thuẫn trong sinh hoạt và vì làm trái ý người chồng, người cha.

Tháng 4.2026, một đoạn clip tại phường Phù Khê (tỉnh Bắc Ninh) ghi lại cảnh người chồng liên tục hành hung vợ từ ngoài sân vào trong nhà, trước sự chứng kiến của con nhỏ. Thông tin báo chí thời điểm đó cho biết người vợ không đề nghị xử lý, còn người chồng chỉ bị nhắc nhở. Cũng trong tháng 4, tại phường Phú An (TP.HCM), cơ quan Công an làm rõ clip một người cha dùng dép đánh đập con trai. Lý do được đưa ra là để răn đe con không chạy ra đường.

Mỗi vụ việc khác nhau về mức độ, hoàn cảnh và cách xử lý, nhưng đều gợi lên một câu hỏi: Vì sao bạo lực vẫn có thể xảy ra ngay trong nơi lẽ ra phải an toàn nhất? Phía sau sự mất kiểm soát của một cá nhân còn là những quan niệm đã tồn tại quá lâu: Chồng có quyền "dạy" vợ, cha mẹ có thể dùng đòn roi để dạy con, người trong nhà nên nhẫn nhịn để giữ thể diện, còn hàng xóm tốt nhất không xen vào "chuyện nhà người khác".

Mỗi clip bạo lực gia đình xuất hiện lại kéo theo phẫn nộ, yêu cầu xử lý nghiêm và những lời kêu gọi bảo vệ phụ nữ, trẻ em. Nhưng sự chú ý thường chỉ dâng lên khi tổn thương đã xảy ra rồi nhanh chóng chuyển sang một vụ việc khác. Phẫn nộ sau biến cố không thể thay thế khả năng nhận diện sớm nguy cơ, bảo vệ nạn nhân và ngăn bạo lực tái diễn. Khoảng trống nằm chính ở đó.

Tuyên truyền lâu nay thường nhấn mạnh yêu thương, nhường nhịn, giữ gìn hạnh phúc gia đình. Những giá trị ấy cần thiết, nhưng chưa đủ. Người dân cần biết đâu là dấu hiệu nguy hiểm, báo tin ở đâu, cần làm gì để bảo đảm an toàn và có thể tìm đến những dịch vụ hỗ trợ nào.

Ở tầng sâu hơn, bạo lực thường hình thành từ sự đan xen của nhiều yếu tố: Tư tưởng gia trưởng, bất bình đẳng quyền lực, quan niệm dùng đòn roi để dạy con, lệ thuộc kinh tế, rượu bia, áp lực đời sống và tâm lý ngại can thiệp. Rượu bia hay căng thẳng có thể là tác nhân kích hoạt, nhưng không thể trở thành lý do biện minh. Cốt lõi vẫn là việc một người tự cho mình quyền kiểm soát và gây tổn hại cho người thân.

Ở khâu can thiệp, không ít vụ việc chỉ dừng lại ở lời xin lỗi, bản cam kết, nhắc nhở hoặc hòa giải. Nếu không đi kèm đánh giá nguy cơ, kế hoạch bảo vệ, hỗ trợ tâm lý, sinh kế và theo dõi sau can thiệp, bạo lực rất dễ quay trở lại. Và mỗi lần như vậy, nạn nhân lại phải chịu thêm một lớp tổn thương, còn cộng đồng tiếp tục chứng kiến những câu chuyện tưởng đã quá quen nhưng vẫn chưa được ngăn chặn từ gốc.

Những vết thương không nhìn thấy

Luật Phòng, chống bạo lực gia đình năm 2022 tiếp cận bạo lực theo nghĩa rộng, bao gồm những hành vi gây tổn hại hoặc có nguy cơ gây tổn hại về thể chất, tinh thần, tình dục và kinh tế. Cách tiếp cận này rất quan trọng, bởi nhiều nạn nhân không có vết thương nhìn thấy được nhưng lại bị bào mòn từng ngày bởi những lời lăng mạ, sự cô lập, kiểm soát tài chính, cưỡng ép, đe dọa hoặc bỏ mặc.

Từ ngày 15.12.2025, Nghị định số 282/2025/NĐ-CP quy định cụ thể hơn chế tài đối với nhiều hành vi vốn dễ bị xem nhẹ. Chẳng hạn, lăng mạ, chì chiết, cố ý xúc phạm danh dự, nhân phẩm hoặc cưỡng ép thành viên gia đình học tập quá sức có thể bị phạt từ 5-10 triệu đồng. Việc pháp luật gọi đúng tên những hành vi này gửi đi một thông điệp rõ ràng: Bạo lực vẫn là bạo lực, ngay cả khi chưa để lại thương tích trên cơ thể.

Nhưng pháp luật chỉ thực sự phát huy hiệu quả khi nhận thức xã hội thay đổi. Người phụ nữ bị giữ toàn bộ thu nhập, cấm gặp cha mẹ, kiểm tra điện thoại và thường xuyên đe dọa có thể chưa nghĩ mình là nạn nhân. Đứa trẻ bị so sánh, sỉ nhục, ép học đến kiệt sức có thể chỉ nghĩ rằng mình chưa đủ ngoan. Khi chính người chịu tổn thương vẫn được dạy rằng nhẫn nhịn là bổn phận, việc tìm kiếm sự trợ giúp càng trở nên khó khăn.

Kết quả Điều tra quốc gia về bạo lực đối với phụ nữ ở Việt Nam năm 2019 cho thấy, 62,9% phụ nữ từng kết hôn trong độ tuổi 15-64 từng chịu ít nhất một hình thức bạo lực hoặc hành vi kiểm soát của chồng trong đời. Đáng chú ý, 90,4% phụ nữ từng chịu bạo lực thể chất và/hoặc tình dục do chồng gây ra không tìm đến dịch vụ hỗ trợ chính thức. Dù không phải số liệu của năm 2026, những con số này phần nào cho thấy khoảng cách rất lớn giữa những gì xảy ra sau cánh cửa gia đình và số vụ được phát hiện, xử lý.

Có nhiều lý do khiến nạn nhân chọn im lặng: Sợ bị trả thù, phụ thuộc kinh tế, lo mất con, thiếu nơi tạm lánh, ngại điều tiếng hoặc vẫn hy vọng người gây bạo lực sẽ thay đổi. Có người từng cầu cứu nhưng chỉ nhận lại lời khuyên: "Cố nhịn vì con".

Trẻ em cũng có thể trở thành nạn nhân, ngay cả khi các em không trực tiếp chịu đòn. Trong nhiều đoạn clip, ám ảnh không kém cảnh hành hung là hình ảnh những đứa trẻ đứng bên cạnh khóc, gào lên hoặc bất lực chứng kiến người thân bị đánh. Sống trong một gia đình có bạo lực, trẻ không phải là "người ngoài cuộc". Các em có thể chịu tổn thương trực tiếp, bị biến thành công cụ gây sức ép hoặc sống trong nỗi sợ thường trực rằng bạo lực sẽ tiếp diễn.

Theo Điều tra quốc gia năm 2019, trong số những phụ nữ từng bị chồng bạo lực thể chất, 61,4% cho biết con của họ đã nhìn thấy hoặc nghe thấy bạo lực. Trẻ lớn lên trong môi trường ấy có nguy cơ gặp khó khăn về cảm xúc, hành vi và học tập. Đáng lo hơn, các em có thể dần coi bạo lực là cách giải quyết xung đột: Hoặc chấp nhận vai người chịu đựng, hoặc lặp lại hành vi kiểm soát khi trưởng thành.

Sau mỗi vụ việc, nỗi sợ cũng không khép lại cùng những hình ảnh được chia sẻ trên mạng. Trẻ vẫn có thể sống trong tâm thế dè chừng, thấp thỏm trước nguy cơ xung đột tái diễn và lúng túng khi cần tìm kiếm sự giúp đỡ. Trách nhiệm bảo vệ trẻ thuộc về người lớn. Người thân, giáo viên, hàng xóm và cán bộ cơ sở cần lưu ý những thay đổi bất thường về tâm lý, việc học, thương tích hoặc biểu hiện sợ hãi để kịp thời báo tin, kết nối các em với nguồn hỗ trợ phù hợp.

Phòng, chống bạo lực gia đình vì thế phải bắt đầu từ việc gọi đúng bản chất của hành vi. Đánh vợ không phải "chuyện vợ chồng"; đánh con không phải phương pháp giáo dục; kiểm soát tiền bạc, cô lập, lăng mạ hay ép buộc cũng không phải biểu hiện của yêu thương. Nhận diện được bạo lực từ những dấu hiệu đầu tiên sẽ tạo cơ hội can thiệp sớm, trước khi mâu thuẫn trở thành thương tích, một đoạn clip lan truyền hay một bi kịch không thể cứu vãn. ■

(Còn tiếp)

Bạo lực gia đình có thể diễn ra dưới nhiều hình thức, từ tổn hại thể chất đến tinh thần, kinh tế và hành vi kiểm soát
Ảnh minh họa từ AI

GIẢI PICKLEBALL BÁO *VĂN HÓA* NĂM 2026:

Lan tỏa tinh thần thể thao, đề cao văn hóa ứng xử và đoàn kết

● **XUÂN TRƯỜNG - ĐÌNH TOÁN; ảnh: TRẦN HUẤN**

Giải Pickleball Báo *Văn Hóa* năm 2026 - "Pickleball Văn hóa Việt 2026" sẽ quy tụ sự tham gia của đông đảo các nhà quản lý, văn nghệ sĩ, nhà báo, truyền thông, doanh nhân, hội viên các câu lạc bộ và cộng đồng yêu thể thao. Với lần tổ chức đầu tiên cùng tổng giá trị giải thưởng lên đến 240 triệu đồng, giải đấu hứa hẹn mang đến một sân chơi hấp dẫn cho những người yêu thích Pickleball. Đặc biệt thông qua thể thao, Giải hướng đến lan tỏa những giá trị văn hóa tốt đẹp trong cộng đồng.

Tổng Biên tập Báo *Văn Hóa*, Trưởng BTC Giải Nguyễn Anh Vũ phát biểu tại họp báo

Toàn cảnh họp báo

Trong khuôn khổ họp báo, BTC đã tổ chức Lễ ký kết hợp tác với các đơn vị, doanh nghiệp đồng hành và tài trợ cho Giải. Các đơn vị, doanh nghiệp tham gia ký kết hợp tác, đồng hành cùng Giải gồm: Tổng Công ty Truyền thông đa phương tiện VTC, Công ty cổ phần Kênh 28 Entertaiment, Ngân hàng ABBANK chi nhánh Hà Nội, Công ty TNHH BMS Water, Công ty Đấu giá hợp danh Nhất An Phú, Công ty cổ phần Động Lực.

Ngày 15.9, tại Hà Nội, Báo *Văn Hóa* đã tổ chức họp báo công bố Giải. Tổng Biên tập Báo *Văn Hóa*, Trưởng BTC Giải Nguyễn Anh Vũ chủ trì họp báo. Cùng dự có lãnh đạo một số đơn vị thuộc Bộ VHTTDL, các vận động viên, nghệ sĩ và đông đảo phóng viên các cơ quan thông tấn, báo chí Trung ương và địa phương…

Góp phần phát triển phong trào Pickleball

Phát biểu tại họp báo, Tổng Biên tập Báo *Văn Hóa* Nguyễn Anh Vũ nhấn mạnh, Pickleball là môn thể thao mới du nhập vào Việt Nam nhưng đang có sức lan tỏa mạnh mẽ, thu hút ngày càng đông người dân tham gia tập luyện. Đặc biệt mới đây, Liên đoàn Pickleball Việt Nam đã được thành lập, đánh dấu bước phát triển mới của môn thể thao này tại Việt Nam. Trên cơ sở đó, Báo *Văn Hóa* mong muốn tổ chức giải đấu nhằm góp phần tạo sân chơi lành mạnh, thúc đẩy phong trào Pickleball phát triển và lan tỏa tinh thần tích cực của thể thao - văn hóa trong đời sống xã hội.

Diễn ra trong 2 ngày 26 - 27.9 tại Sân Dai Kim Pickleball Complex (phường Định Công, Hà Nội), Giải được tổ chức nhằm chào mừng Ngày Văn hóa Việt Nam (24.11) và hướng tới kỷ niệm 70 năm thành lập Báo *Văn Hóa* (28.3.1957 - 28.3.2027). Giải do Báo *Văn Hóa* phối hợp với Công ty cổ phần Diamond Communication & Công ty cổ phần V-Global Holdings tổ chức.

Độc giả có thể đăng ký tham gia Giải thông qua đường link đã được công bố trên Văn Hóa điện tử *tại địa chỉ: https://baovanhoa.vn/. Đầu mối liên hệ: Ông Nguyễn Ngọc Trung (Báo* Văn Hóa*) - Hotline/Zalo: 0988165739.*

Nhà báo Nguyễn Anh Vũ cho biết, Giải đấu sẽ được tổ chức thường niên với mục đích tiếp tục đẩy mạnh Cuộc vận động Toàn dân rèn luyện thân thể theo gương Bác Hồ vĩ đại, góp phần nâng cao sức khỏe nhân dân, phát triển phong trào thể dục, thể thao quần chúng, xây dựng đời sống văn hóa lành mạnh và phát huy vai trò của thể thao trong kết nối cộng đồng.

Không chỉ là sân chơi thể thao bắt nhịp với sự phát triển của môn Pickleball, sự kiện còn hướng tới xây dựng một không gian giao lưu, kết nối giữa các nhà quản lý, văn nghệ sĩ, nhà báo, truyền thông, doanh nhân, hội viên các câu lạc bộ và cộng đồng yêu thể thao.

Thông qua hoạt động thi đấu và trải nghiệm, Giải góp phần lan tỏa tinh thần thể thao trung thực, cao thượng; đề cao văn hóa ứng xử, sự đoàn kết và lối sống năng động, tích cực. Bên cạnh đó, việc kết hợp thể thao với các hoạt động trải nghiệm văn hóa cũng tạo nên dấu ấn riêng, góp phần quảng bá hình ảnh đất nước, con người và văn hóa Việt Nam theo hướng trẻ trung, hiện đại, gần gũi.

Trong thời gian diễn ra Giải, các hoạt động tại "Không gian Văn hóa Việt" dự kiến được tổ chức song song với hoạt động thi đấu gồm khu vực check-in, Trạm dừng chân Văn hóa, khu trải nghiệm văn hóa, trò chơi tương tác và các gian hàng giới thiệu sản phẩm của đơn vị đồng hành, tài trợ. Không gian này góp phần tăng cường trải nghiệm cho vận động viên, khách mời và khán giả; đồng thời tạo điều kiện để các cơ quan, doanh nghiệp và đối tác đồng hành giới thiệu hình ảnh, sản phẩm, dịch vụ, kết nối với cộng đồng trong một sự kiện thể thao, văn hóa giàu bản sắc.

Hướng đến giải đấu mang dấu ấn riêng

Công bố Điều lệ Giải, trọng tài Phạm Thế Hưng, đại diện Tổ trọng tài điều hành Giải cho biết, Giải dự kiến được tổ chức với quy mô mục tiêu 126 cặp, tương đương 252 vận động viên, tranh tài tại các hạng mục: Giải Lãnh đạo, Giải Văn nghệ sĩ - Truyền thông và Giải Phong trào. BTC có thể điều chỉnh số lượng vận động viên căn cứ điều kiện sân bãi, thời gian tổ chức và tình hình đăng ký thực tế, đồng thời công bố trước lễ bốc thăm.

Các vận động viên tham dự phải bảo đảm đủ sức khỏe, hoàn thành hồ sơ theo hướng dẫn, cung cấp chính xác thông tin về nhân thân, đơn vị công tác, tài khoản điểm trình, trình độ và lịch sử thi đấu. Vận động viên phải chấp hành Điều lệ, luật Pickleball hiện hành, quyết định của trọng tài và lịch thi đấu chính thức. Đồng thời thực hiện nghiêm các quy định về văn hóa ứng xử, tinh thần thể thao và fair-play trong suốt thời gian tham dự.

Giải không tiếp nhận vận động viên thuộc đội tuyển Pickleball quốc gia, đội tuyển tỉnh, thành phố hoặc ngành; vận động viên đã thi đấu tại hệ Chuyên nghiệp, Pro, Elite hoặc hạng tương đương trong vòng 24 tháng trước ngày khai mạc. Các hành vi khai sai thông

tin, che giấu tài khoản hoặc thành tích, sử dụng tài khoản của người khác hay đăng ký không đúng trình độ sẽ bị xử lý theo Điều lệ.

Điểm nhấn của Giải năm 2026 là cơ cấu tiền thưởng dành cho 3 nội dung Giải Phong trào, với tổng giá trị 240 triệu đồng. Tại mỗi nội dung, BTC trao 1 giải Vô địch (40 triệu đồng, cúp, huy chương và chứng nhận); 1 giải Hạng Nhì: (20 triệu đồng, huy chương và chứng nhận); 2 giải Đồng hạng Ba: 10 triệu đồng/giải, huy chương và chứng nhận. Đối với Giải Lãnh đạo và Giải Văn nghệ sĩ - Truyền thông, mỗi hạng mục có một giải Vô địch, một giải hạng Nhì và hai giải đồng hạng Ba. Các cặp đạt giải được trao cúp, huy chương, chứng nhận và quà tặng của nhà tài trợ (nếu có).

Chia sẻ tại họp báo, Phó Giám đốc Trung tâm Điện ảnh VHTTDL, diễn viên Nguyễn Minh Tiệp, Ủy viên BCH Liên đoàn Pickleball Việt Nam cho rằng, việc tổ chức một giải đấu quy mô, bài bản không chỉ tạo thêm sân chơi để người tham gia rèn luyện sức khỏe, nâng cao tinh thần thể thao mà còn mở rộng cơ hội gặp gỡ, chia sẻ giữa các cơ quan, đơn vị và những người cùng sở thích.

"Với tinh thần được đưa ra, Giải cho thấy sự kết nối giữa thể thao và văn hóa trong các hoạt động cộng đồng. Từ một môn thể thao mới, Pickleball đang dần trở thành cầu nối để mọi người giao lưu, xây dựng tinh thần đoàn kết và hình thành lối sống năng động. Tôi hy vọng giải đấu sẽ được tổ chức thường niên, ngày càng chuyên nghiệp, trở thành một hoạt động mang dấu ấn riêng", diễn viên Minh Tiệp mong muốn.

Là một trong những nghệ sĩ nổi tiếng tham gia giải đấu, diễn viên Hồng Diễm cảm thấy hào hứng khi được tham gia một hoạt động thể thao mang không khí trẻ trung, sôi nổi. Theo nữ diễn viên, Pickleball có cách chơi khá linh hoạt, tạo cảm giác gần gũi và dễ để người mới bắt đầu làm quen. Chính cường độ vận động vừa phải nhưng vẫn đòi hỏi khả năng phối hợp, phản xạ và tập trung khiến môn thể thao này ngày càng được nhiều người yêu thích.

Cùng với Hồng Diễm, diễn viên Việt Hoa (Nhà hát Kịch Việt Nam) chia sẻ: "Điều khiến tôi ấn tượng là Giải kết hợp hoạt động thể thao với văn hóa. Cách đặt tên Giải cho thấy thể thao có thể trở thành phương tiện để lan tỏa những giá trị văn hóa một cách tự nhiên, gần gũi. Với một môn thể thao còn khá mới, việc kết hợp cùng yếu tố văn hóa cũng tạo thêm sự thú vị cho người tham gia, đồng thời góp phần đưa những câu chuyện, hình ảnh ý nghĩa về văn hóa Việt đến gần hơn với công chúng". ■

BÓNG CHUYỀN NỮ:

Giữ vị thế, vượt áp lực

● **BẢO ANH**

Đội tuyển bóng chuyền nữ Việt Nam sẽ chính thức bước vào hành trình tại ASIAD 2026 bằng trận ra quân bảng D gặp Qatar lúc 11h hôm nay 16.9 (giờ Việt Nam). Trước đối thủ được đánh giá thấp hơn về mọi mặt, thầy trò HLV Nguyễn Tuấn Kiệt hướng đến một chiến thắng thuyết phục, qua đó tạo đà thuận lợi cho mục tiêu tiến sâu tại sân chơi châu lục.

Theo thể thức ASIAD 2026, hai đội đứng đầu mỗi bảng sẽ giành quyền vào tứ kết. Với cách phân chia này, nhiệm vụ trước mắt của đội tuyển Việt Nam tương đối rõ ràng, đó là giải quyết tốt từng trận đấu để sớm tạo lợi thế trong cuộc đua giành một trong hai vị trí dẫn đầu bảng D.

Xét về tương quan lực lượng, Việt Nam đang có nhiều lợi thế. Đội hiện đứng hạng 32 thế giới, trong khi Qatar xếp hạng 107 và Hồng Kông (Trung Quốc) đứng hạng 127. Sau trận mở màn với Qatar, các cô gái Việt Nam sẽ gặp Hồng Kông, trước khi khép lại vòng bảng bằng cuộc đối đầu được dự báo khó khăn nhất với Hàn Quốc (hạng 28 thế giới).

Điều đó đồng nghĩa, nếu thi đấu đúng khả năng, Việt Nam hoàn toàn có cơ sở giành kết quả tốt ở hai trận đầu tiên. Hai chiến thắng sẽ giúp đội tích lũy điểm số, đồng thời giảm áp lực trước trận quyết định với Hàn Quốc. Tuy nhiên, mục tiêu của đội tuyển Việt Nam không chỉ dừng ở việc giành vé vào tứ kết. Nếu muốn có vị trí thuận lợi và tiếp tục nuôi hy vọng tiến sâu hơn, thầy trò HLV Nguyễn Tuấn Kiệt cần hướng đến ngôi nhất bảng. Khi ấy, cuộc đối đầu với Hàn Quốc ở lượt trận cuối sẽ mang ý nghĩa đặc biệt quan trọng.

Tại ASIAD 2023 ở Hàng Châu (Trung Quốc), Việt Nam từng tạo dấu ấn khi đánh bại Hàn Quốc trên hành trình tiến vào bán kết. Thế nhưng, trong hai lần gặp nhau tại AVC Cup và giải vô địch châu Á trong năm nay, Hàn Quốc đều giành chiến thắng. Những kết quả ấy cho thấy đối thủ đã có sự chuẩn bị tốt và Việt Nam sẽ phải thể hiện phong độ cao nếu muốn tái lập thành tích tại Hàng Châu.

Vì thế, trận đấu với Hàn Quốc không đơn thuần là cuộc tranh chấp ngôi đầu bảng. Đây còn là bài kiểm tra quan trọng đối với bản lĩnh, khả năng tổ chức lối chơi và sự tự tin của đội tuyển Việt Nam trước khi bước vào vòng đấu loại trực tiếp.

So với đội hình từng giành hạng 4 tại ASIAD 19, đội tuyển nữ Việt Nam hiện chỉ còn bốn tuyển thủ là Thanh Thúy, Khánh Đang, Kim Thoa và Bích Thủy. Tám gương mặt còn lại đều lần đầu tham dự một kỳ ASIAD. Sự thay đổi này vừa mang đến sức trẻ, vừa đặt ra không ít thách thức. Thanh Thúy vẫn là cái tên giàu kinh nghiệm nhất, nhưng đội tuyển không thể chỉ trông chờ vào một cá nhân. Các vị trí còn lại phải duy trì sự ổn định, đặc biệt ở những thời điểm trận đấu bước vào giai đoạn quyết định.

Tại ASIAD 19, bóng chuyền nữ Việt Nam bước vào giải với tâm lý khá thoải mái khi không chịu áp lực quá lớn về thành tích. Chính sự tự tin ấy góp phần giúp đội thi đấu thăng hoa khi lần đầu lọt vào bán kết ASIAD. Năm nay, câu chuyện đã khác. Khi mục tiêu được xác định rõ ràng, áp lực cũng lớn hơn. Kỳ vọng về một thành tích tốt sau những gì đội từng làm được tại Hàng Châu 3 năm trước có thể trở thành động lực, nhưng cũng dễ tạo sức ép nếu các cầu thủ không kiểm soát tốt tâm lý.

HLV Nguyễn Tuấn Kiệt hiểu rõ điều đó. Ông cho rằng điều quan trọng lúc này là giúp các học trò khôi phục sự tự tin và tinh thần thi đấu cao nhất: "Ban huấn luyện sẽ tập trung khơi dậy khát vọng thi đấu của cầu thủ, lấy lại nhiệt huyết cao nhất. Kết quả thi đấu vừa qua không hoàn toàn phản ánh trình độ mà chúng tôi đánh giá cầu thủ mất sự tự tin. Có nhiều lý do khách quan ảnh hưởng điều này. Nhưng đã tham dự ASIAD là tất cả cùng hướng về mục tiêu là đấu bằng phong độ, tinh thần cao nhất".

Một chiến thắng là điều được chờ đợi, nhưng quan trọng hơn, đội tuyển Việt Nam cần thể hiện sự chắc chắn, duy trì trạng thái thi đấu ổn định và từng bước tìm lại sự tự tin. Nếu làm tốt điều đó, cánh cửa tứ kết sẽ rộng mở và cuộc đối đầu với Hàn Quốc có thể trở thành thời điểm để Thanh Thúy cùng các đồng đội khẳng định tham vọng tiến sâu tại ASIAD 2026. ■

Bóng chuyền nữ Việt Nam trước cơ hội và sức ép tại ASIAD 2026 **Ảnh: VFV**

"Những cô gái kim cương" không từ bỏ

Thất bại 1-2 trước Đài Bắc Trung Hoa trong trận ra quân môn bóng đá nữ ASIAD 2026 đẩy đội tuyển nữ Việt Nam vào thế khó tại bảng E. Cánh cửa đi tiếp chưa khép lại, nhưng để giành quyền vào vòng đấu tiếp theo, thầy trò HLV Hoàng Văn Phúc sẽ phải nỗ lực rất lớn trong hai trận còn lại.

Theo thể thức ASIAD 2026, hai đội đứng đầu mỗi bảng cùng hai đội xếp thứ ba có thành tích tốt nhất sẽ giành quyền vào vòng tiếp theo. Vì vậy, thất bại trước Đài Bắc Trung Hoa khiến nhiệm vụ của Việt Nam trở nên khó khăn hơn rất nhiều.

Phía trước đội tuyển nữ Việt Nam là hai trận đấu với những đối thủ rất mạnh, đó là Nhật Bản ngày 19.9 và Thái Lan ngày 21.9. Nhật Bản được đánh giá vượt trội về trình độ, vì vậy mục tiêu thực tế của Việt Nam nhiều khả năng là hạn chế tối đa số bàn thua, đồng thời duy trì sự tập trung và nền tảng thể lực cho trận đấu quyết định với Thái Lan.

Cuộc đối đầu với Thái Lan có thể xem là trận đấu mang tính bản lề. Một chiến thắng sẽ giúp Việt Nam nuôi hy vọng cạnh tranh vị trí thứ ba có thành tích tốt. Tuy nhiên, để đạt được điều đó, các cầu thủ phải cải thiện đáng kể hiệu quả tấn công, đồng thời hạn chế những sai sót đã xuất hiện trong trận gặp Đài Bắc Trung Hoa.

Con đường phía trước chắc chắn không dễ dàng. Sau trận thua đầu tiên, mỗi bàn thắng, mỗi điểm số và thậm chí từng tình huống phòng ngự đều có thể ảnh hưởng trực tiếp đến cơ hội đi tiếp. Đội tuyển nữ Việt Nam vì thế cần thi đấu với sự tỉnh táo, bản lĩnh và tinh thần cao nhất.

HOÀNG ANH

● Tổng Biên tập: **NGUYỄN ANH VŨ**
● Phó Tổng Biên tập: **PHAN THANH NAM - NGUYỄN VĂN MƯỜI**
● **TÒA SOẠN - TRỊ SỰ VÀ PHÁT HÀNH:**
Số 141 Nguyễn Thái Học, phường Ô Chợ Dừa, TP Hà Nội - ĐT: 024.37265564 - E.mail: baovanhoa@fpt.vn
● **GPXB:** Số 37/GP-BVHTTDL ngày 6.3.2026 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch
● **VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM:**
170 Nguyễn Đình Chiểu, phường Xuân Hòa, TP.HCM - ĐT/FAX: 028. 38230890 - 39100922
● **TRỤ SỞ VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM TẠI TỈNH KHÁNH HÒA:**
211 Thống Nhất, phường Tây Nha Trang, tỉnh Khánh Hòa; ĐT: 0258. 3825008
● **TRỤ SỞ VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM TẠI TP ĐÀ NẴNG:**
12 Trương Hán Siêu, phường An Hải, TP Đà Nẵng - ĐT: 0236. 3897798
● **Chế bản:** Báo Văn Hóa
● **In tại:** Cty CP In Công đoàn Việt Nam
GIÁ: 5.000đ

Hơn 120 người mất tích sau vụ chìm phà ở Indonesia

Lực lượng cứu hộ Indonesia tiếp tục tìm kiếm hơn 120 người mất tích sau khi phà chở khách Virgo Transport-8 bị chìm tại Biển Java, khiến ít nhất 6 người thiệt mạng. Theo Cơ quan Tìm kiếm và Cứu hộ Quốc gia Indonesia, hiện đã có 108 người được cứu sống. Chiếc phà gặp nạn khi đang trên hành trình từ Surabaya, thành phố lớn trên đảo Java, đến đảo Borneo. Trên phà có 213 hành khách và 30 thành viên thủy thủ đoàn.

Các đội cứu hộ đã huy động máy bay, tàu thuyền và phối hợp với nhiều phương tiện khác để tìm kiếm người mất tích và cứu hộ các nạn nhân.

TRÂM ANH

Australia siết thời lượng sử dụng thiết bị điện tử tại trường học

Bang New South Wales của Australia sẽ áp dụng quy định giới hạn thời gian học sinh sử dụng thiết bị số tại trường học từ năm 2027, nhằm giảm tình trạng xao nhãng và bảo vệ sức khỏe học sinh. Theo quy định mới, thời lượng sử dụng thiết bị sẽ được điều chỉnh theo độ tuổi. Học sinh từ mẫu giáo đến lớp 2 chỉ được sử dụng thiết bị số tối đa 15 phút/ngày, trong khi học sinh lớp 11 và 12 không được sử dụng thiết bị quá 50% thời lượng mỗi môn học. Quy định cũng hạn chế việc sử dụng thiết bị điện tử để làm bài tập về nhà, đồng thời yêu cầu học sinh dành ít nhất 1 giờ/ngày cho việc học bằng giấy và bút.

Quy định trên được đưa ra sau một khảo sát cho thấy học sinh Australia dành thời gian trước màn hình cao gấp đôi mức trung bình toàn cầu.

A.MINH

Du khách Trung Quốc chuộng điểm đến châu Âu

● **ANH MINH**

Khi Tết Trung thu và Quốc khánh Trung Quốc đang đến gần, nhu cầu du lịch nước ngoài, đặc biệt là các hành trình đường dài tới châu Âu đang tăng mạnh. Nhiều công ty du lịch Trung Quốc ghi nhận lượng đặt tour quốc tế cho các kỳ nghỉ sắp tới tăng đáng kể so với cùng kỳ năm ngoái.

Du khách Trung Quốc ngày càng chuộng các điểm đến châu Âu — Ảnh: AI

Ông Wang Wei, Chủ tịch Công ty Dịch vụ Du lịch Quốc tế Shanghai Spring cho biết, các tour du lịch nước ngoài chiếm hơn 50% tổng lượng đặt chỗ của công ty này trong kỳ nghỉ sắp tới. Đáng chú ý, nhiều tour đường dài xuyên đại dương đã ngừng nhận khách do kín chỗ. Những tour này dự kiến kết thúc nhận đăng ký vào cuối tháng 8, nhưng lượng khách đặt tour đã kín ngay từ giữa tháng 8, trong đó có các tour trọn gói tới Tây Ban Nha, Bồ Đào Nha, khu vực Balkan, Bắc Âu, Hy Lạp và New Zealand. Số lượng các tour du lịch này tăng hơn 20% so với cùng kỳ năm ngoái.

Không chỉ các tour đường dài xuyên đại dương, nhiều tour tầm trung và đường dài khác cũng ghi nhận nhu cầu tăng cao. Các tour dự kiến kết thúc nhận đăng ký vào giữa tháng 9, như các tuyến Trung Á, hành trình "Con đường tơ lụa Caucasus" và các tour chuyên sâu tại Australia, cũng cơ bản đã được đặt kín.

Nhu cầu du lịch tăng cao diễn ra trong bối cảnh Trung Quốc chuẩn bị bước vào kỳ cao điểm du lịch kéo dài, với Tết Trung thu bắt đầu từ ngày 25.9, tiếp đó là kỳ nghỉ Quốc khánh kéo dài một tuần. Nếu kết hợp với 3 ngày nghỉ phép, người dân có thể có kỳ nghỉ liên tục tới 13 ngày, tạo điều kiện thuận lợi để thực hiện các chuyến du lịch nước ngoài, đặc biệt là những hành trình đường dài.

Theo dữ liệu của nền tảng du lịch Qunar, lượng đặt phòng khách sạn của người dùng hiện trải rộng trên hơn 3.800 thành phố trên thế giới. Lượng đặt phòng tại các quốc gia là điểm đến phổ biến tăng 48% so với cùng kỳ năm ngoái, trong khi số vé máy bay được đặt cho các tuyến đường dài trên 8.000 km tăng hơn 30%.

Tại Nam bán cầu, nơi đang bước vào mùa xuân, lượng đặt vé máy bay từ Trung Quốc tới Cape Town (Nam Phi) tăng 4,3 lần so với cùng kỳ năm ngoái. Trong khi đó, lượng vé tới các điểm đến cách Trung Quốc hơn 10.000km, như Sao Paulo (Brazil), Lisbon (Bồ Đào Nha) và Santiago (Chile), tăng gấp đôi, nhờ chính sách miễn thị thực và việc mở thêm các đường bay.

Báo cáo của nền tảng du lịch Fliggy cho thấy, các điểm đến trong phạm vi khoảng 4 giờ bay như Hàn Quốc, Thái Lan và Malaysia tiếp tục được du khách Trung Quốc ưa chuộng. Tuy nhiên, các điểm đến đường dài như Australia và Italia cũng nằm trong nhóm được nhiều du khách quan tâm. Đáng chú ý, Slovenia, Romania và Madagascar cũng đang nổi lên như những điểm đến có mức tăng trưởng mạnh.

Những diễn biến trên cho thấy xu hướng du lịch quốc tế của người dân Trung Quốc trong kỳ nghỉ lễ đang tiếp tục mở rộng, từ các điểm đến gần trong khu vực châu Á sang những hành trình đường dài tại châu Âu và các khu vực khác. Theo dữ liệu của Umetrip, tính đến ngày 10.9, hơn 2,18 triệu vé máy bay khứ hồi đã được đặt cho giai đoạn từ ngày 25.9 đến 7.10, tăng khoảng 7% so với cùng kỳ năm ngoái. Trong số các điểm đến quốc tế được du khách Trung Quốc lựa chọn nhiều nhất có Seoul (Hàn Quốc), Bangkok (Thái Lan), Singapore, Kuala Lumpur (Malaysia), London (Anh), Moskva (Nga), Hà Nội…

Nhìn chung, nhu cầu du lịch nước ngoài của người dân Trung Quốc đang có xu hướng mở rộng cả về phạm vi điểm đến và thời gian hành trình. Bên cạnh sức hút ổn định của các điểm đến châu Á nhờ khoảng cách gần và kết nối hàng không thuận tiện, các thị trường du lịch đường dài, đặc biệt tại châu Âu, ngày càng được du khách Trung Quốc quan tâm, cho thấy xu hướng đa dạng hóa lựa chọn điểm đến trong các kỳ nghỉ dài ngày. ■

GÓC **BÌNH LUẬN**

Nhiệm vụ cần thiết

● **LƯƠNG SAN**

Chuyển đổi số đang nhanh chóng thay đổi cách con người giao tiếp, mua sắm, đi lại và tiếp cận các dịch vụ thiết yếu. Tuy nhiên, với người cao tuổi, tốc độ thay đổi này đôi khi trở thành rào cản. Tại Hàn Quốc, thu hẹp khoảng cách số đang được đặt ra như một nhiệm vụ cần thiết, nhằm giúp người cao tuổi thích ứng với cuộc sống hiện đại và không bị bỏ lại phía sau.

Khi các dịch vụ ngày càng chuyển sang môi trường số, người cao tuổi có thể gặp khó khăn ngay từ những thao tác cơ bản. Hạn chế về kỹ năng số không chỉ gây bất tiện trong sinh hoạt mà còn ảnh hưởng đến khả năng tiếp cận các dịch vụ công, y tế, tài chính và thương mại.

Khoảng cách này càng rõ tại Hàn Quốc, nơi công nghệ phát triển nhanh trong khi dân số già hóa mạnh. Nhiều người cao tuổi khó thích nghi khi các phương thức truyền thống dần được thay thế bằng dịch vụ trực tuyến, làm gia tăng sự phụ thuộc vào người thân. Trong bối cảnh hơn 20% dân số từ 65 tuổi trở lên, Hàn Quốc đã trở thành xã hội "siêu già", khiến việc hỗ trợ người cao tuổi thích ứng với công nghệ càng trở nên cấp thiết.

Thực tế cho thấy, khoảng cách số đang tạo ra những trở ngại cụ thể. Năm ngoái, một số câu lạc bộ bóng chày Hàn Quốc phải dành một lượng vé để bán trực tiếp tại sân vận động sau khi xuất hiện tình trạng người hâm mộ lớn tuổi gặp khó khăn khi mua vé qua máy bán tự động. Trong lĩnh vực giao thông, gần 90% tài xế taxi sử dụng ứng dụng gọi xe, trong khi hơn 80% người Hàn Quốc trên 60 tuổi vẫn có thói quen vẫy taxi trực tiếp.

Đáng chú ý, khảo sát của Chính phủ Hàn Quốc năm ngoái cho thấy, khoảng 60% người trên 60 tuổi gặp khó khăn khi sử dụng các dịch vụ công cộng và thương mại do hạn chế về kỹ năng số, trong khi tỷ lệ này ở nhóm dưới 40 tuổi chỉ là 6%. Những con số trên cho thấy khoảng cách số giữa các thế hệ không chỉ nằm ở khả năng sử dụng thiết bị, mà còn có thể ảnh hưởng trực tiếp đến khả năng tiếp cận các dịch vụ thiết yếu.

Trước thực tế này, Hàn Quốc đã triển khai các chương trình đào tạo kỹ năng số dành cho người cao tuổi, hướng dẫn sử dụng thiết bị thông minh, ứng dụng, ki-ốt và các công cụ trí tuệ nhân tạo. Năm 2025, hơn 65.000 buổi tư vấn đã được tổ chức cho khoảng 650.000 người trên 60 tuổi. Các chương trình kết hợp hướng dẫn với thực hành những tình huống gần gũi với đời sống, giúp người cao tuổi từng bước nâng cao sự tự tin và khả năng tự xử lý công việc.

Thu hẹp khoảng cách số không chỉ là nâng cao kỹ năng công nghệ cho người cao tuổi, mà còn cần thiết kế các dịch vụ đơn giản, dễ tiếp cận, bảo đảm họ có thể sử dụng các dịch vụ thiết yếu một cách bình đẳng và duy trì khả năng tự chủ trong quá trình chuyển đổi số. ■